

VILLÁNYI JÓZSEF

Az EU kölcsönös bűnügyi jogsegélyéről szóló egyezményhez kapcsolódó jogalkotási feladatok

I. Bevezetés

Az Európai Gazdasági Közösség létrejöttével, az áruk, a tőke, a szolgáltatások és a személyek szabad mozgása elvének az egységes piac keretében történő érvényre juttatásával, és a belső határok megszűnésével nemcsak a nemzetek közötti együttműködés területén tárultak fel új dimenziók, hanem a bűnözés új formái is kialakultak. Így találó az a megállapítás, amely szerint „az Európai Unió és gyakorlatilag az egész európai kontinens közös játéktér, illetve felvevőpiacot jelent a bűnszervezetek számára, amelyek tagjai különböző nemzetekhez, népcsoportokhoz tartoznak”.¹

Míg a bűnelkövetők a négy alapszabadságnak köszönhetően gyakorlatilag teljesen szabadon mozoghatnak a tagállamok között, addig a büntető igazságszolgáltatás nemzeti határok közé szorul. A klasszikus elveken nyugvó büntetőjogi együttműködés, és az annak alapjait jelentő jogsegély-egyezmények pedig egyre kevésbé nyújtanak megfelelő eszközrendszert a határon átnyúló bűnözés elleni hatékony fellépéshez.

Mindezek a tényezők szükségessé tették az Európai Közösségeken (a továbbiakban: EK) belül az igazságügyi együttműködés kereteinek fokozatos kiépítését.

II. Az európai igazságügyi együttműködés rövid története

Az Európai Gazdasági Közösség alapító szerződésétől a Maastrichti szerződésig

Az Európai Gazdasági Közösség alapító szerződése (a továbbiakban: EGK-szerződés) még érintőlegesen sem szól a belső biztonság kérdéséről, és egyáltalán nem tartalmaz előírásokat a mai fogalmaink szerinti bel- és igazságügyi politika tárgyáról. Az EGK-szerződés 220. cikke ugyan bizonyos megállapodások megkötését irányozza elő igazságügyi területen, de nem megy túl a négy alapszabadság megvalósítása érdekében hozandó kísérő intézkedéseken.

---

¹ JÜRGEN STORBECK: A szabadság, biztonság és igazságosság övezete. *Belügyi Szemle*, 2000. 3. szám, 3. p.

Az első fontos lépés az 1970-es években, az Európai Politikai Együttműködés keretében következett be. Az Európai Politikai Együttműködést a tagállami külpolitikák koordinálása céljából hozták létre informális szervként. A tagállamok külügyminisztereinek évenként kétszeri rendszeres találkozájaként működött, amely a 70-es években kibővült a bel- és igazságügy-miniszterek rendszeres megbeszélésével.

Az EK tagállamai közötti bel- és igazságügyi kormányközi együttműködés kiindulópontja az Európai Tanács 1975. december 1–2-i római ajánlása volt, amely a Németországban, Spanyolországban, Olaszországban és az Egyesült Királyságban mind nagyobb teret nyerő terrorista cselekményekre figyelemmel a terrorizmussal szembeni fellépés terén a hatékonyabb együttműködésre szólította fel a tagállamokat. Ezt követően az EK bel- és igazságügy-miniszterei 1976. június 29-i luxembourgi ülésükön, a római ajánlásokat a gyakorlatba átültetve, a belső biztonság terén folytatott együttműködést célzó programot fogadtak el. A TREVI-nek (Nemzetközi Terrorizmus, Radikalizmus, Szélsőségesesség, Erőszak) nevezett együttműködés céljait rögzítő határozatban már szó esett a tagállamok közötti információ- és adatcseréről a terrorista szervezetekkel és cselekményekkel kapcsolatban, valamint az összekötő tisztviselők cseréjéről is. A TREVI-n belüli három szinten történő együttműködés keretében több munkacsoport alakult egy-egy kiemelt témakörben (terrorizmus, nemzetközi szervezett bűnözés, futball-huliganizmus, kábítószer-kereskedelem).²

Az Európai Politikai Együttműködés keretében több, a bűnügyi együttműködésre vonatkozó nemzetközi szerződést dolgoztak ki. A bűnügyi együttműködésre korábban a klasszikus kétoldalú megállapodások, valamint a többoldalú jogsegélyegyezmények voltak a jellemzők. Az Európai Politikai Együttműködés keretében is számos megállapodás született az igazságügyi együttműködés területén.

Ezek közé tartozik az Európai Közösségek tagállamai között a kétszeres eljárás tilalma tárgyában Brüsszelben, 1987. május 25-én elfogadott egyezmény; a Brüsszelben, 1987. május 25-én kelt, az Európai Közösségek tagállamai közötti megállapodás az Európa Tanács elítélt személyek átszállításáról szóló egyezményének alkalmazásáról; a San Sebastianban, 1989. május 26-án kelt, az Európai Közösségek tagállamai közötti megállapodás a kiadatási kérelmek továbbítási módszereinek egyszerűsítéséről és modernizálásáról szóló megállapodás; a Rómában, 1990. november 6-án kelt, az Európai Közösségek tagállamai között a büntetőeljárások átadásáról szóló megállapodás; valamint a Hágában, 1991. november 13-án elfogadott, az Európai Közösségek tagállamai közötti egyezmény a külföldi büntetőítéletek végrehajtásáról. Mint a rövid felsorolás is szemlélteti, a tagállamok inkább a kiadatás és a külföldi ítéletek végrehajtásának kérdésére koncentráltak az igazságügyi együttműködés területén, mint az eljárási jogsegélyhez kapcsolódó problémák megoldására, illetőleg az együttműködés megkönnyítésére ezen a területen.

Ezek az egyezmények azonban legtöbbször csak kiegészítő jellegűek, és szorosan kapcsolódnak az *acquis communautaire*, azaz a közösségi vívmányok részét képező, az Európa Tanács keretében kidolgozott nemzetközi szerződésekhez.

Az Európa Tanács az 50-es évektől kezdve a tagállamok közötti bűnügyi együttműködést szabályozó nemzetközi egyezmények rendszerét építette ki. Az Európai Unió tagállamai közötti bűnügyi együttműködés területén is az Európa Tanács égisze alatt

² A TREVI munkacsoportokról részletes ismertetést ad MASIKÁ EDIT – HARMATI GERGELY: *Egységes belbiztonsági és jogi térség Európában. Bel- és Igazságügyi együttműködés az Európai Unióban*. Miniszterelnöki Hivatal Integrációs Stratégiái Munkacsoportja, Budapest 1999., 141–144. p.

kidolgozott egyezményeknek lényeges, az uniós együttműködés jogi alapjait jelentő szerepe van. A büntetőügyekben való igazságügyi együttműködés területét érintő legfontosabb európai egyezmények a Párizsban, 1957. december 13-án elfogadott európai kiadatási egyezmény; annak Strasbourgban, 1975. október 15-én kelt első és Strasbourgban, 1978. március 17-én kelt második kiegészítő jegyzőkönyve;³ a Strasbourgban, 1959. április 20-án elfogadott, a kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló európai egyezmény és annak Strasbourgban, 1978. március 17-én kelt Kiegészítő Jegyzőkönyve;⁴ a Hágában, 1970. május 28-án kelt európai egyezmény a büntetőítéletek nemzetközi elismeréséről; a Strasbourgban, 1972. május 15-én kelt európai egyezmény a büntetőeljárás átadásáról;⁵ a Strasbourgban, 1977. január 27-én elfogadott, a terrorizmus visszaszorításáról szóló európai egyezmény;⁶ a Strasbourgban, 1983. március 21-én kelt, az elítélt személyek átszállításáról szóló egyezmény;⁷ valamint a Strasbourgban, 1990. november 8-án kelt, a pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló egyezmény.⁸ Az Európa Tanács új egyezménye a Budapesten, 2001. november 23-án kelt, a számítástechnikai bűnözésről szóló egyezmény,⁹ amely része lett a közösségi vívmányoknak, és a számítástechnikai rendszerekben, mindenekelőtt a világhálón továbbított adatok, közlések kifürkészésére vonatkozó szabályok szerepet kaptak a bűnügyi együttműködés területén is.

Nem szabad szem elől téveszteni azonban az Európa Tanács keretében megvalósuló együttműködés néhány jellegzetességét. Egyrészt az Európa Tanács tagállamainak köre jóval szélesebb az Európai Unió tagállamainál, így bizonyos területeken – a sokszor jelentősen eltérő nemzeti szabályozásokra, büntetőpolitikai preferenciákra tekintettel – nem valósulhatott meg olyan mélyreható együttműködés, mint amelyet az Európai Unió a Maastrichti, illetőleg az Amszterdami Szerződésben célul tűzött ki. Ennek egyik legfontosabb gátját éppen a nagy számú és eltérő fejlettségű, eltérő jogi kultúrájú tagállam, illetőleg a nyitott egyezményekhez csatlakozott nem tagállamok széles körére figyelemmel az óvatos közeledés politikája, a nemzeti érdekek fokozott védelmét szolgáló eljárási garanciák és fenntartási lehetőségek rendszerének kiépítése jelenti, amelyet a nyugat-európai államok foglaltak be a szerződésekbe.¹⁰ Másrészt az Európa Tanács mint nemzetközi szervezet nem rendelkezik önálló, a tagállamoktól független jogalkotási képességgel. Az Európa Tanács keretében elfogadott nemzetközi szerződések így csak

³ A Párizsban, 1957. december 13-án elfogadott európai kiadatási egyezményt és jegyzőkönyveit az 1994. évi XVIII. törvény hirdette ki.

⁴ A Strasbourgban, 1959. április 20-án kelt, a kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló európai egyezményt és kiegészítő jegyzőkönyvét az 1994. évi XIX. törvény hirdette ki.

⁵ A büntetőeljárások átadásáról szóló, Strasbourgban, 1972. május 15-én kelt európai egyezmény aláírásáról szóló felhatalmazást a 2320/2001. (XI. 5.) Korm. határozat tartalmazza.

⁶ A terrorizmus visszaszorításáról szóló, Strasbourgban, 1977. január 27-én kelt egyezményt az 1997. évi XCIII. törvény hirdette ki.

⁷ Az elítélt személyek átszállításáról szóló, Strasbourgban, 1983. március 23-án kelt egyezményt az 1994. évi XX. törvény hirdette ki.

⁸ A pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló, Strasbourgban, 1990. november 8-án kelt egyezményt a 2000. évi CI. törvény hirdette ki.

⁹ A számítástechnikai bűnözésről szóló egyezmény aláírásáról szóló felhatalmazást a 2337/2001. (XI. 22.) Korm. határozat tartalmazza, ugyanezen egyezmény megerősítéséről a 82/2002. (XI. 13.) OGY határozat rendelkezik.

¹⁰ Ez az óvatosság teljes mértékben érthető, hiszen nem várható el például Németországtól, hogy ugyanolyan feltételek mellett működjön együtt Franciaországgal, mint az Európa Tanács tag Albániával vagy Grúziával.

akkor lépnek hatályba, ha azt a tagállamok ratifikálják. A megerősítési eljárás során a tagállamok bizonyos rendelkezések alkalmazását fenntartásokkal zárhatják ki, így az Európa Tanács nemzetközi szerződésai eltérő mértékben válnak a tagállamok belső jogának részévé, és erre a nemzetközi együttműködés során, az egyezmények szabályainak alkalmazásakor minden esetben figyelemmel kell lenni.¹¹

Jelentős szerepe az Európa Tanácsnak mégis abban van, hogy olyan területeken tudott létrehozni nemzetközi szerződéseket, átfogó szabályozási rendszereket, amelyek korábban a kétoldalú megállapodások kizárólagos területét jelentették. Nem szabad elfelejteni ugyanakkor, hogy a bűnügyi együttműködés területén még mindig fontos szerepe van a bilaterális szerződéseknek, amelyeknek kiegészítőit, háttérét jelentik az Európa Tanács egyezményei.¹²

Az Európai Politikai Együttműködés azonban a kezdeti lendület után megtorpant. A tagállamok a zárt egyezményekhez szuverenitásuk védelmében számos fenntartást fűztek, átláthatatlanná és követhetlenné téve így az egymás közötti bűnügyi együttműködésben alkalmazandó jogi rendelkezések rendszerét. Másrészt a legtöbb új egyezményt nem is ratifikálták, amelynek eredményeként azok nem léptek hatályba.

Lényeges előrelépést jelentett a belső piac kiépítése. A belső határok lebontásával kapcsolatban szükségessé vált az igazságügyi együttműködési továbbfejlesztése is. A következő lökést a Schengeni Egyezmények elfogadása adta, amelyek az együttműködés új formáit jelentették. Németország, Franciaország és a Benelux államok Schengenben, 1985. június 14-én aláírták a közös határokon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló egyezményt (Schengen I.). A Schengen I. Egyezmény rövid és hosszú távú intézkedéseket határozott meg, amelyek érintették a bűnügyi együttműködést is. A hosszú távú programok jelentették az 1985. június 14-i, a közös határokon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló schengeni megállapodás végrehajtásáról szóló 1990. június 19-i egyezmény (Schengeni Végrehajtási Egyezmény, Schengen II. Egyezmény) alapjait. A Schengen II. Egyezmény több közös rendelkezést tartalmazott már a bűnügyi igazságügyi együttműködés területén (közvetlen kapcsolattartás, közvetlen kézbesítés), és először szabályozta nemzetközi szinten a rendőri együttműködést (határon átnyúló üldözés, határon átnyúló megfigyelés, ellenőrzött szállítás, közvetlen információcsere).

Bel- és igazságügyi együttműködés a Maastrichti Szerződés után

Az Európai Uniót létrehozó 1992. február 7-én aláírt és 1993. november 1-jén hatályba lépett Maastrichti Szerződés alapvetően megváltoztatta az addig főként hagyományos jogsegély-egyezményeken alapuló büntetőjogi együttműködés szervezeti, intézményi kereteit, valamint jogi alapjait, és új utakat, fejlődési lehetőségeket teremtett meg.¹³

A Maastrichti Szerződés létrehozta az Európai Uniót, és annak önálló, III. pillérévé tette a bel- és igazságügyi együttműködést. A Maastrichti Szerződés VI. címének K1.

¹¹ Vö. HANS-JÖRG ALBRECHT: A büntetőjog európaizálása és a belső biztonság Európában. *Belügyi Szemle*, 2000/3. 31. p.

¹² A bűnügyi együttműködés területén a többoldalú és a kétoldalú nemzetközi szerződések hatékonyságának, célszerűségének kérdésével is foglalkozik DR. HOLÉ KATALIN: *Bűnügyi Együttműködés Európában. Kriminológiai és Kriminológiai Tanulmányok*, Budapest, 1999. XXXVI. kötet, 273–283. p.

¹³ Vö. SIEBER EDIT: Magyarország csatlakozása az Európai Unió bel- és igazságügyi együttműködéséhez és a Schengeni egyezményhez. *Európai tükiör*, 1996/1. szám 5. p.

cikke meghatározta azon tevékenységeket és megállapodásokat, amelyek a bel- és igazságügyi körébe tartoznak. E „közös érdekek” közé tartozott a büntető igazságügyi együttműködés is. A Maastrichti szerződés – felszámolva a TREVI-struktúrát – a bel- és igazságügyi együttműködés egész szervezeti rendszerét K4-es együttműködés néven alakította újjá.

A bel- és igazságügyi együttműködés területén a Maastrichti Szerződés hatályba lépését követően a 90-es évek második felétől alapvető változások kezdődtek. „A büntetőjogi együttműködés hagyományos tárgyáról, a jogsegélyről áttevődött a hangsúly az érdemi együttműködésre.”¹⁴

A bűnügyi jogsegélyt szabályozó kétoldalú megállapodások mellett az Európai Unió égisze alatt is egyre több egyezmény került kidolgozásra, amelyek azon túlmenően, hogy már nem feltétlenül kapcsolódtak az Európa Tanács egyezményeihez, új szabályozási elveket és új együttműködési formákat vezettek be. Ezek az egyezmények már sok szempontból túllépnek a hagyományos jogsegély-egyezmények alapját jelentő eseti jellegű, egy-egy ügyhöz kapcsolódó együttműködésen. Egyre inkább az állandó, folyamatos kapcsolattartásra, az együttműködés új intézményi kereteinek kiépítésére helyezik a hangsúlyt. Első legfontosabb ilyen jellegű egyezmény a Cannes-ban, 1995. március 2-án megalkotott, és 1998. október 1-jén hatályba lépett Europol egyezmény.¹⁵

Jelentős lépést jelentett és a büntető együttműködés új dimenzióira nyitott kaput, hogy az Európai Unió Bizottsága Pénzügyi ellenőrzésért felelős XX. Főigazgatóságának megbízásából 1997 tavaszára kidolgozásra került a *Corpus Juris Europae* tervezete. Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelmét szolgáló kódex-tervezet már egy átfogó büntető anyagi és eljárásjogi szabályozást tartalmaz. A büntetőeljárás és a bűnügyi jogsegély szempontjából alapvető változásokat jelent az európai territorialitás elvének bevezetése, amely lehetővé teszi a tagállamok ügyészei számára, hogy más tagállam területén a nemzeti jogok szerint biztosított hatáskörnek megfelelően eljárjanak, érvényes nyomozati cselekményeket végezzenek, egyéb intézkedéseket foganatosítsanak.¹⁶

A kezdeti lendület ellenére a szorosra vett igazságügyi együttműködés területén nem született nagyszámú és jelentős jogi norma. Egyetérthetünk ezért azzal a megállapítással, hogy „a büntető igazságügyi együttműködés területén kevés fejlődés történt”.¹⁷ A bel- és igazságügyi együttműködés területén elfogadott uniós normák közül csak az igazságügyi együttműködést érintő fontosabb normák felsorolása egyértelműen szemlélteti a kodifikációs folyamat lelassulását.¹⁸ Az Europol egyezmény mellett – amely leginkább a

¹⁴ DR. FARKAS ÁKOS: A büntetőjogi együttműködés néhány problémája az Európai Unióban. *Kriminológiai és Kriminalisztikai Tanulmányok*, Budapest, 2000. XXXVII. kötet, 69. p.

¹⁵ Az Europol létrehozataláról, működéséről részletesen ír JÜRGEN STORBECK: A szabadság, biztonság és igazságosság övezete. *Belügyi Szemle*, 2000. 3. szám, 3–16. p.

¹⁶ A *Corpus Juris Europae* mind a mai napig csak tervezeti szinten létezik. Vö. DR. LÉVAI ILONA: *Corpus Juris Europae*, európai büntetőjog és ügyészség az Európai Unió pénzügyi érdekei védelmére. *Európai Tükör*, 1998/4. szám, 65–91. p., valamint KISS ANNA: *Corpus Juris. A büntetőeljárás egységes szabályai az Európai unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények esetén. Kriminológiai és Kriminalisztikai Tanulmányok*, Budapest, 1998. XXXV. kötet, 297–315. p., továbbá DR. FARKAS ÁKOS: *Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban*. Osiris Kiadó Budapest, 2001. III. fejezet 2.5.

¹⁷ TUNG-LAI MARGUE: La coopération en matière de prévention et de lutte contre le crime dans le cadre du nouveau troisième pilier. *Revue du Droit de l'Union Européenne*, 4/2000., 732. p.

¹⁸ A bel- és igazságügyi együttműködés területén az Amszterdami Szerződést megelőzően, 1996-ig elfogadott közösségi normák részletes felsorolását adja SIEBER EDIT: Az Európai Unió bel- és igazságügyi együttműködését szabályozó „acquis communautaire” I–II. *Európai Tükör* 1996. október, 46–51. p. és 1996. december, 60–70. p.

belügyi, rendőri együttműködés területére tartozik – igazán fontos lépést csak a Brüsszelben, 1995. március 10-én kelt, az Európai Unió tagállamai közötti egyszerűsített kiadatási eljárásról szóló egyezmény, valamint a Brüsszelben, 1996. szeptember 27-én elfogadott, az Európai Unió tagállamai közötti kiadatási egyezmény megalkotása jelentette az igazságügyi együttműködés viszonylatában.

A tagállamok állam és kormányfői, szembesülve a határon átnyúló szervezett bűnözés mind jelentősebb térhódításával és az ennek megakadályozására jogi eszközöket kialakítani hivatott jogalkotási folyamat szembetűnő lelassulásával, 1996 végén felkérték a Tanácsot és a Bizottságot egy koherens és átfogó stratégia kidolgozására. A stratégia kidolgozását végül összekapcsolták egy jelentés elkészítésével, amely egy 15 irányvonalból és 30 ajánlásból álló részletes akciótervet is tartalmazott. A jelentést a Bel- és igazságügyi Tanács 1997. áprilisi informális ülése fogadta el. A jelentésben szereplő akcióterv egyik fontos pontjaként szerepelt „a büntető ügyekben való igazságügyi együttműködésnek a rendőri együttműködéshez hasonló szintre történő felfejlesztésének szükségessége, valamint a két együttműködési terület közötti további kooperáció lehetőségének vizsgálata”.¹⁹ Az akcióterv világos célkitűzéseivel, a pontosan megszabott teljesítési határidőkkel, a teljesítésért felelős szintek meghatározásával fontos szerepet játszott számos új jogi norma kidolgozásában, és hatással volt a jelen tanulmány tárgyát képező Egyezmény megalkotására is.

Az Amszterdami Szerződés és hatásai

A Maastrichti Szerződés után az Európai Unióról szóló szerződét módosító 1997. október 2-án aláírt és 1999. május 1-jén hatályba lépett Amszterdami Szerződés jelentette a következő lényeges lépcsőfokot az igazságügyi együttműködés továbbfejlesztése területén. A maastrichti rendszer harmadik pillérét kettéválasztotta. A kilenc témakörből hatot, így a menedékjogot, a külső határok átlépését, a bevándorlást, a polgári jogi és a vám-egyttműködést átemelte az első pillérbe, míg a megmaradt kettőbe (a rendőri és a bünyügyi igazságügyi együttműködés) beleolvasztotta a kábítószer elleni harcot, így létrehozva a rendőri és bünyügyi igazságügyi együttműködést. Ezzel precedens-jelleggel megteremtette az átjárás lehetőségét a bel- és igazságügyi együttműködés kormányközi területe és a szupranacionális első pillér között. Az Amszterdami Szerződés egy jegyzőkönyv formájában beépítette a teljes schengeni-joganyagot az uniós szerződésbe, és a korábban ismertetett tárgykör szerinti megosztással összhangban a Tanács a Schengeni Végrehajtási Egyezmény rendelkezéseit is felosztotta az első és a harmadik pillér között.

Az új VI. Címen belül az Amszterdami Szerződés meghatározta a rendőri és a bünyügyi igazságügyi együttműködéssel összefüggő új célt, amely az új K1 cikk szerint a szabadság, biztonság és igazságosság térségének kialakítása.

Az Amszterdami Szerződés VI. fejezetében meghatározott rendelkezések megvalósítása érdekében a Tanács és a Bizottság 1998. december 3-án elfogadta a Szabadság, biztonság és igazságosság térségének megvalósítása érdekében az Amszterdami Szerződés rendelkezéseinek megfelelő átültetéséről szóló akciótervet.²⁰ Az akcióterv az igazságügyi együttműködés területén rövid távú (két éves) feladatként az európai igazságügyi hálózat kiépítését, az európai bünyügyi jogsegélyről szóló egyezmény és kiegészítő

¹⁹ Idézi TUNG-LAI MARGUE: i. m. 733. p.

²⁰ Az Akciótervről részletesen ír DR. FARKAS ÁKOS: A büntetőjogi együttműködés sajátosságai az Európai Unióban. *Jogtudományi Közöny*, 1999/9. szám, 391. p.

jegyzőkönyvei hatályba léptetését, a tagországok igazságszolgáltatási szervei által hozott határozatok kölcsönös elismertetését, a tagállamok igazságügyi szerveinek egymás területén történő eljárását tűzte ki célul. Középtávú (három éves) feladatként határozta meg a minisztériumok és igazságügyi szervek közvetlen együttműködését,²¹ a büntetőügyekkel kapcsolatos közvetlen, nem formalizált információcserét.

Az Amszterdami Szerződés aláírását követően több fontos jogi norma született a bünyügi igazságügyi együttműködés területén. Az Európai Unió Tanácsa 1998. június 29-én elfogadott közös fellépésével létrehozta az Európai Igazságügyi Hálózatot; 1998. június 29-én a Tanács közös fellépést fogadott el a büntető ügyekben nyújtott kölcsönös jogsegély megfelelő gyakorlatáról. A jelentősebb jogforrások közé tartozik a Tanács 1998. december 3-i közös fellépése a bűncselekményből származó javak lefoglalásáról és elkobzásáról; a Tanács 2001. június 26-i kerethatározata a pénzmosásról és a bűncselekményekből származó javak és az elkövetéshez használt eszközök azonosításáról, felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról; az Európai Unió tagállamai között a büntető ügyekben nyújtott kölcsönös jogsegélyről szóló, 2000. május 29-i egyezmény és 2001. október 16-i Kiegészítő Jegyzőkönyve; a Tanács 2001. január 15-én intézkedési programja a büntetőügyekben hozott döntések kölcsönös elismerés elvének végrehajtása érdekében; a Tanács által 2002. február 28-án elfogadott határozat az EUROJUST létrehozásáról a bűnözés súlyosabb formái elleni küzdelem megerősítése érdekében; a Tanács 2002. június 13-i kerethatározata a közös nyomozócsoportokról; a Tanács 2002. június 13-i kerethatározata az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról.

III. Az egyezmény, mint uniós jogforrás

A Maastrichti Szerződés alapján a büntetőjogi együttműködés egyik legfontosabb jogi alapjává a III. Pillér keretében kidolgozott egyezmények váltak. A Maastrichti Szerződés K3. cikke (2) bekezdésének c) pontja szerint a Tanács a tagállamok és a Bizottság kezdeményezésére az Európai Unió Szerződés 220. Cikkének sérelme nélkül egyezmény-tervezeteket készíthet, amelyeket a tagállamok alkotmányos rendelkezéseire tekintettel számukra elfogadásra ajánlhat.

Az egyezmény nem közösségi jogforrás, hanem az unió új jogi eszköze. Az egyezmény, mint jogforrás annyiban hasonlít a klasszikus nemzetközi szerződésekre, hogy hatályba lépéshez a tagállamok ratifikációjára van szükség. Az egyezmények elfogadásához is a tagállamok egyhangú határozata szükséges, és hatályba lépésükhöz is az szükséges, hogy valamennyi tagállam kivétel nélkül megerősítse az egyezményt. Az egyezmény rendelkezéseinek nincs közvetlen hatálya, így végrehajtásukhoz általában – a dualista vagy monista felfogástól függően kihirdetésük mellett – belső jogalkotás szükséges. Fontos azonban, hogy a Maastrichti Szerződés a tagállamok mellett a Bizottságnak is kezdeményezési jogot biztosított az egyezmények megalkotásával kapcsolatban, így már egy uniós szerv is érvényre juttathat – a jogi norma kidolgozásának kezdeményezésével – bizonyos közösségi preferenciákat a büntetőjogi együttműködés területén.

²¹ Az akcióterv alapján indult munkákról is ír DR. FRITZ ZÉDER: A büntetőjogi együttműködés jogi aktuálisai az Európai Unióban és azok államon belüli átültetése. *Magyar Jog*, 1999/11. szám 683. p..

Az egyezmények hatályba lépéshez azonban továbbra is minden tagállam ratifikációjára szükség volt.

Az Amszterdami Szerződés, kiegészítve az új VI. fejezet 34. cikkének rendelkezéseit, az Európai Unióról szóló Szerződésbe új rendelkezést iktatott. A hivatkozott cikk (2) bekezdésének d) pontja szerint a Tanács a Bizottság vagy a tagállamok javaslatára egyhangúlag egyezmény-tervezeteket készíthet, amelyeket a tagállamoknak elfogadásra ajánlhat. A tagállamok a Tanács által meghatározott határidőn belül saját alkotmányos rendelkezéseik szerint kötelesek ezek tárgyalását megkezdeni. Fontos előrelépés tehát a határidő előírása és azon belül a ratifikálási, a belső jogba történő átültetési eljárások megkezdésének kötelezettsége.

Az egyezmények hatályba lépésével kapcsolatos jelentős változtatás az volt, hogy a korábban a hatályba lépéshez minden állam részéről megkövetelt egyhangú ratifikáció helyett a módosítás után elegendő — eltérő rendelkezés hiányában — a tagállamok felének ratifikációja. Az egyezmények elfogadási eljárásában is változást hozott az Amszterdami Szerződés. A harmadik pilléres együttműködéssel kapcsolatos tanácsi határozatok kivétel nélkül csak egyhangú döntéssel születhettek meg. Az Amszterdami Szerződés az egyezmények elfogadására vonatkozó döntés esetén kivételt tett, és lehetővé tette, hogy az egyezmények hatályba léptetésével kapcsolatban a Tanács már minősített, kétharmados többséggel is határozatot hozhat.

IV. A 2000. május 29-én elfogadott, az Európai Unió tagállamai közötti kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló egyezmény rendelkezései és átültetésük a magyar jogba

Jelen fejezetben a 2000. május 29-én elfogadott, az Európai Unió tagállamai közötti kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) lényeges rendelkezéseit, és az ahhoz kapcsolódó magyar kodifikációs feladatokat igyekszem röviden ismertetni.

Az Egyezmény rendelkezéseinek bemutatásánál a nemzetközi szerződés szerkezeti felosztását követem. Az Egyezmény céljai és szabályozási tárgya, valamint a magyar jogalkotási feladatok szempontjából lényegesebb rendelkezéseket részletesen ismertetem, míg a kevésbé fontos, illetőleg kodifikációs munkát nem igénylő cikkeket csak vázlatosan, összegezve mutatom be.

A bel- és igazságügyi együttműködésre való magyar felkészülés folyamatáról, annak a bűnügyi jogsegély tárgykörét meghaladó lépéseiről, jogalkotási intézkedéseiről jelen tanulmány keretében – figyelemmel a terjedelmi korlátokra – nem kívánok részletesen szólni.²²

Az Egyezmény kiegészítő jellege

Az Egyezmény célja az Európai Unió tagállamai közötti bűnügyi jogsegéllyel kapcsolatos nemzetközi okmányok rendelkezéseinek kiegészítése, alkalmazásuk megkönnyítése.

²² A bel- és igazságügyi együttműködésre való magyar felkészülés folyamatáról alapos elemzést ad SIMONNÉ BERTA KRISZTINA: A bel- és igazságügyi együttműködés az európai integráció folyamatában című cikkében. *Belügyi Szemle*, 2000. 3. szám, 42–48. p. – Az újonnan elfogadott uniós jogi normákkal kapcsolatos egyes jogalkotási feladatokra hívja fel a figyelmet DR. HOLÉ KATALIN: Büntető anyagi és eljárási jogunk, valamint az Európai Unió kívánalmai. *Magyar Jog*, 2003/3. szám, 140–146. p.

Az Egyezmény kiegészítő jellegének megfelelően 1. cikkében meghatározza azokat a nemzetközi szerződéseket, amelyekhez kapcsolódva kell alkalmazni.

Az Európai Unió tagállamai közötti bel- és igazságügyi együttműködés rövid történetének bemutatása kapcsán már szoltunk arról, hogy a tagállamok viszonylatában a hagyományos állammközi bűnügyi együttműködést az Európa Tanács égisze alatt kidolgozott egyezmények egész hálózata szabályozza.²³ Nem véletlen így, hogy az Egyezmény legfontosabb „anyaegyezménye” az Európa Tanács keretében Strasbourgban, 1959. április 20-án elfogadott, a kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló európai egyezmény (a továbbiakban: európai bűnügyi jogsegélyegyezmény), valamint annak Strasbourgban, 1978. március 17-én kelt Kiegészítő Jegyzőkönyve.²⁴

Az Egyezmény mindemellett kizárólag az Unió tagállamai között kormányközi szinten létrejött konvencióknak a bűnügyi jogsegélyre vonatkozó rendelkezéseit is kiegészíti. Az egyik ilyen jogforrás az 1985. június 14-i, a közös határokon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló schengeni megállapodás végrehajtásáról szóló 1990. június 19-i egyezmény (a továbbiakban: Schengeni Végrehajtási Egyezmény). Másik fontos, azonban jóval szűkebb körű egyezmény a Belga Királyság, a Luxemburgi Nagyhercegség és a Holland Királyság között 1962. június 27-én kötött, az 1974. május 11-i jegyzőkönyvvel módosított kiadatási és kölcsönös bűnügyi jogsegélyszerződés (a továbbiakban: Benelux Szerződés).

Az Egyezmény kiegészítő jellegéhez két jogkövetkezmény is kapcsolódik: az egyik, hogy az Egyezményre önmagában nem, csak az alapegyezményekkel együttesen lehet jogi alapként hivatkozni a bűnügyi jogsegélykérelmek kapcsán. A másik pedig az, amely nem elsősorban magából a kiegészítő jellegből, hanem az időrendiségből fakad, hogy az Egyezmény és a korábban megalkotott alapegyezmények rendelkezései közötti eltérés esetén minden esetben az Egyezményt, mint később létrehozott jogi normát kell alkalmazni. A kiegészítő jellegnek megfelelően ugyanis az Egyezmény több olyan szabályt tartalmaz, amelyek túllépnek a korábbi alapegyezmények rendelkezésein, vagy éppen azoktól eltérő elvek szerint működő jogintézményeket (például közvetlen kézbesítés) vezetnek be. Az Egyezmény 1. cikkének (4) bekezdése szerint ugyanakkor nem érinti azon kedvezőbb rendelkezések alkalmazását, amelyeket a tagállamok között megkötött kétoldalú vagy többoldalú megállapodások tartalmaznak.

A jogsegély alkalmazási körének kiterjesztése

1. Az igazságügyi együttműködést szabályozó jogsegélyegyezmények tárgyköre a polgári anyagi és eljárásjog, illetőleg családi jog területe mellett mindeddig csak a büntető ügyekre terjedt ki. Az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény és az Európai Unió tagállamai között létrejött hasonló tárgyú egyezmények hatálya is csak a bűncselekmények miatt indult eljárásokra terjedt ki.²⁵ Először a Schengeni Megállapodás — pontosan

²³ Az Európa Tanács egyezményeinek az Európai Unió tagállamai közötti bűnügyi együttműködésben betöltött szerepéről részletesen ír LIGETI KATALIN: Az Európai Közösségek büntetőjoga. *Állam- és Jogtudomány*, XXXIX. évfolyam 1998. 331–362. p.

²⁴ Az Európa Tanács égisze alatt Strasbourgban, 1959. április 20-án elfogadott, a kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló európai egyezményt és annak Kiegészítő Jegyzőkönyvét a magyar Országgyűlés a 26/1993. (IV. 23.) OGY határozatával erősítette meg, és az 1994. évi XIX. törvénnyel hirdette ki.

²⁵ Az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény 1. cikke világosan fogalmaz: „A Szerződő Felek kötelezik magukat arra, hogy az Egyezmény rendelkezéseinek megfelelően a legszélesebb körben jogsegélyt nyújtanak

annak 49. cikke — öntötte jogi formába azt az új szemléletet, amely lehetővé tette eljárási jogsegély nyújtását kriminális szabálysértésekkel kapcsolatban is.

Az Egyezmény mindezekre figyelemmel fontos lépést tesz a korábbi klasszikus, csak a büntetőeljárásra kiterjedő jogsegélyegyezményekhez képest. Az Egyezmény 3. Cikkének (1) bekezdése szerint a tagállamok kölcsönös jogsegélyt nyújtanak olyan cselekmények miatt indított eljárások során is, amely cselekmények a megkereső vagy a megkeresett vagy mindkét tagállam nemzeti joga szerint közigazgatási hatóságok előtti eljárásban szabálysértésként büntetendők, és a közigazgatási hatóság határozat ellen büntetőügyekben hatáskörrel rendelkező bírósághoz lehet jogorvoslattal fordulni. Az Egyezmény így kiterjeszti a jogsegélynyújtás lehetőségét a büntető ügyeken túlmenően a „büntető jellegű” szabálysértésekre is.²⁶

Az Egyezmény rendelkezéseinek a magyar jogba történő átültetése szempontjából fontos megjegyezni, hogy a hivatkozott cikk alkalmazását nem lehet fenntartással kizárni. Az Egyezmény ugyanis nem teszi lehetővé, hogy a 27. cikk (2) bekezdésének rendelkezései szerinti értesítések – amelyben a tagállamok tájékoztatják az Európai Unió Tanácsának Főtitkárát az Egyezmény elfogadásához az alkotmányos szabályaik szerint szükséges eljárás befejezéséről – megküldésekor a tagállamok kinyilváníthassák, hogy e cikk rendelkezéseit nem tekintik magukra nézve kötelezőnek.

Mindez azt jelenti a magyar jogalkotó számára, hogy meg kell teremteni a szabálysértési eljárások kapcsán is az unió tagállamaival történő kölcsönös jogsegély szabályrendszerét. Ennek megfelelően rendelkezik az Európai Unión belüli igazságügyi együttműködéssel összefüggő feladatokról és intézkedésekről szóló 1087/2001. (VIII. 8.) Korm. határozat. A kormányhatározat 5. b) pontja feladatként írja elő a belügyminiszter számára, hogy 2002. június 30-ig készítsen előterjesztést a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény módosításáról a szabálysértési hatóságok közötti nemzetközi jogsegélynyújtás lehetővé tétele érdekében. Az előterjesztés elkészült – eredetileg a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény tervezetének volt a része – azonban a szabálysértési ügyekben nyújtható jogsegély kapcsán felmerült számos szabályozási nehézség és a terület önálló törvényben történő megjelenítésének szükségessége miatt további szakmai egyeztetések kezdődtek.

A jogsegély új formája kapcsán az egyik problémát a szabálysértési hatóságok sokfélesége, valamint a büntetőügyekben nyújtott jogsegélytől történő elhatárolás kérdése jelenti. Az Nbjt. 62. §-a viszonyosság esetén ugyanis nem követeli meg a kettős büntethetőség feltételét, így olyan cselekmény alapján indult eljárásban is jogsegélyt lehet nyújtani, amely cselekmény csak a megkeresett állam joga szerint minősül bűncselekménynek. Ennek fényében kérdés az, hogy a megalkotandó törvény csak abban az esetben tegye-e lehetővé a jogsegélyt szabálysértési ügyekben, ha az adott cselekmény mindkét államban szabálysértésnek minősül. Ez a feltétel a nemzetközi együttműködés kereteit indokolatlanul és jelentősen szűkítené (például kizárná a jogsegélyt a hazai jog szerint sem szabálysértésnek sem bűncselekménynek nem minősülő cselekmények esetében), és

---

egymásnak az olyan bűncselekményeket illető bírósági eljárásokban, amelyek büntetése a jogsegélykérelem idején a megkereső Fél igazságügyi hatóságainak a joghatósága alá tartozik.”

²⁶ Fontos megjegyezni, hogy hasonló módon terjeszti ki a jogsegély alkalmazási körét a kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló európai egyezmény második kiegészítő jegyzőkönyve. A második kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke az alapegyezmény 1. cikkét kiegészítve a jogsegély nyújtását lehetővé teszi a szabálysértés miatt indult eljárásokban is, ha a közigazgatási hatóság határozata ellen büntető ügyekben hatáskörrel rendelkező bírósághoz lehet fordulni.

az új törvénynek nem lehet célja az olyan ügyekben való együttműködés megakadályozása, amelyek alapját jelentő jogellenes cselekmény egyik államban szabálysértésnek, míg a másik államban bűncselekménynek minősül.²⁷ A szabálysértési jogsegélynek a büntető ügyekben alkalmazott segítségnyújtástól való elhatárolásának alapelvét jelentheti az a szabály, amely szerint ha a megkeresés alapjául szolgáló cselekmény akár a megkereső külföldi államban, akár a megkeresést teljesítő Magyarországon bűncselekménynek minősül, akkor az Nbjt. szabályait kell alkalmazni.

Az Egyezmény rendelkezéseinek végrehajtását ugyanakkor – ha eltérő jogterületről van szó – nem szükséges egyetlen törvényben rendezni. A bűnügyi együttműködés területén már jelenleg is jól működő szabályozási és intézményrendszer épült ki. A szabálysértési ügyekben ugyanakkor a hazai intézményrendszer összetettsége, a szabálysértési hatóságok nagy száma, és a szabálysértési eljárásnak a büntetőeljárástól eltérő jellege, valamint a tagállami szabályozási megoldások közötti lényeges különbségek miatt – a nemzetközi együttműködésben előforduló újszerű problémák megoldásához szükséges eltérő szabályozási megoldásokra tekintettel – indokolt a bűnügyi jogsegélytől különálló, önálló törvényben történő szabályozása a területnek.

2. A jogsegély alkalmazási körének kiterjesztését jelenti az Egyezmény 3. Cikkének (2) bekezdésében foglalt rendelkezés is, amely a jogi személlyel szemben bűncselekmény vagy szabálysértés miatt indult eljárásokban is lehetővé teszi az illetékes hatóságok közötti együttműködést.

A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvényt az Országgyűlés 2001. december 11-i ülésnapján fogadta el. Az új törvény megteremti annak lehetőségét, hogy a jogi személyekkel szemben – a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén – büntetőjogi intézkedésként a jogi személy megszüntetését, tevékenységének korlátozását rendeljék el, vagy pénzbírságot szabjanak ki vele szemben. A jogi személy sajátos büntetőjogi felelőssége főszabályként nem önálló, hanem származékos: büntetőjogi szankcionálására a törvényben meghatározott kivételekkel csak akkor nyílik lehetőség, ha van olyan természetes személy, akivel szemben büntetőeljárást lehet folytatni, és e természetes személy hagyományos értelemben vett büntetőjogi felelősségéhez kapcsolható a jogi személy büntetőjogi szankcióval sújtása. A jogszabály meghatározza azokat a sajátos eljárási rendelkezéseket is, amelyek a jogi személyekkel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedések eljárási kereteit jelentik. A törvény hatályba lépésére csak az Európai Unióhoz történő csatlakozásunkról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatályba lépésekor kerül sor. A belső jogban tehát megfelelően szabályozott a jogi személlyel szembeni büntetőeljárás, így egy ezzel kapcsolatos jogsegély-kérelem teljesítése sem okozhat problémát, hiszen az nem összeegyeztethetetlen a magyar jogrendszer alapelveivel.

Az Nbjt. az V. fejezetében foglalt, az eljárási jogsegélyre vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazási körét nem korlátozza a természetes személyekkel szemben indult büntetőeljárásra. A hivatkozott fejezet szabályai nem tartalmazznak olyan szűkítő megfogalmazást, mint például a törvénynek a büntetőeljárás átvételének feltételeit meghatározó

²⁷ Tipikus példa erre a tulajdon elleni jogsértő cselekmények esete, amelyek a magyar jog szerint szabálysértésnek, míg például az osztrák jog szerint bűncselekménynek minősülnek (pl. kereskedelmi egységben történő lopás, értékhátára tekintet nélkül).

43. §-a. Az említett szakasz a terhelt külföldi állampolgárságára utal,²⁸ így a jogi személyekkel szemben indult büntetőeljárást a törvény értelmében nem lehet átvenni, hiszen a jogi személy esetében csak honosságról, illetőleg a székhely szerinti államról beszélhetünk. Az Nbjt.-nek az eljárási jogsegélyre vonatkozó rendelkezései így megfelelnek az Egyezmény követelményeinek, mivel lehetővé teszik a jogi személlyel szemben indult büntetőeljárásokban is a külföldi állam megkeresését vagy a külföldi államnak történő segítségnyújtást. Az Egyezmény 3. Cikkének (2) bekezdésében foglalt rendelkezéssel összefüggésben a büntető ügyekben történő együttműködés kapcsán tehát nincs szükség további jogalkotási lépésre, míg a szabálysértések vonatkozásában meg kell teremteni az eljárási jogsegély normarendszerét.

Indokolt ugyanakkor általános jelleggel és kifejezetten rendelkezni a megalkotásra kerülő törvényben arról az illetékességi okról (jogi személy székhelye), amely alapján meghatározható a jogsegély iránti megkeresést teljesítő magyar igazságügyi hatóság. A jogi személy székhelyét, mint illetékességi okot azért kell főszabályként meghatározni, mert a jogi személlyel kapcsolatos megkeresések nagy többsége előreláthatólag a jogi személy nyilvántartásával, bejegyzésével, vele szemben alkalmazott joghátrányokkal lesz kapcsolatos. A jogi személyre vonatkozó cégadatok, illetőleg társadalmi szervezet esetén az egyéb adatokat pedig annak székhelye szerinti megyei bíróság, mint cégbíróság tartja nyilván. Indokolt így a gyors és hatékony teljesítés elősegítése érdekében a jogi személy székhelyét illetékességi okként meghatározni a jogsegély iránti megkeresés teljesítésével összefüggésben. Természetesen, ha az eljárási jogsegély iránti megkeresés tartalmából más következik, az abban foglalt eljárási cselekmény teljesítése nem a jogi személy székhelye szerinti igazságügyi hatóság eljárását követeli meg, akkor más ügyész, illetve bíróság is jogosult a megkeresés teljesítésére.

A jogsegély-kérelem végrehajtására irányadó szabályok

Az Egyezmény 4. Cikkében meghatározza a jogsegély iránti megkeresések végrehajtásának formai előírásait és az arra irányadó eljárást. A főszabály az, hogy a jogsegély-kérelmet végrehajtó államnak a megkereső állam által kifejezetten megjelölt formai előírások és eljárási szabályok szerint kell teljesítenie a jogsegély-kérelemben foglalt intézkedést. Az Egyezmény tehát szakít a „*locus regit actum*” hagyományos elvével. Lényeges ponton tér el így az európai bűnügyi jogsegélyegyezménytől, amely 3. Cikkében a megkeresett fél saját joga szerinti eljárást írja elő a jogsegélykérelem teljesítésekor.²⁹ Az új alapelv alkalmazásának célja az, hogy elősegítse a jogsegély útján beszerzett bizonyítékoknak a megkereső állam saját eljárásában történő felhasználását. A bizonyítékok beszerzésével, a bizonyítási eljárás lefolytatásával kapcsolatban meghatározott szabályok betartása ugyanis egyik fontos érvényességi kelléke a bizonyítási eljárásnak, és az előírások megsértése megakadályozhatja a beszerzett bizonyítéknak az alapeljárásban történő felhasználását, így a jogsegély célját teszi kérdésessé. Az Egyezmény így a megkeresések hatékonyságának, eredményességének biztosítása érdekében a *forum*

²⁸ Nbjtv. „43. § Külföldi állam igazságügyi hatósága előtt folyó büntetőeljárás e hatóság megkeresésére akkor vehető át, ha a terhelt magyar állampolgár, vagy Magyarországra bevándorolt nem magyar állampolgár.”

²⁹ Meg kell jegyezni, hogy az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény második kiegészítő jegyzőkönyvének 8. cikke is főszabályként a megkereső állam jogának alkalmazását írja elő a megkeresés teljesítésekor.

regit actum bevezetésével túllép a hagyományos nemzetállami szuverenitáson nyugvó *locus regit actum* elvén.

A megkereső állam által meghatározott eljárás, mint főszabály alól két kivételt határoz meg a konvenció. Az egyik, ha az Egyezmény kifejezetten akként rendelkezik, hogy a megkeresés és a megkeresett állam joga szerint is teljesíthető. A másik kivétel szerint pedig akkor nem kell alkalmazni a megkereső állam által megjelölt formai előírásokat és eljárási szabályokat a jogsegély teljesítésekor, ha azok ellentétesek a megkeresett tagállam jogának alapelveivel. Önmagában tehát az nem szolgálhat indokként a jogsegélykérelem teljesítésének megtagadásához, hogy a megkereső tagállam joga nem szabályozza a megkeresésben szereplő jogintézményt (pl. tanú kihallgatása videokonferencia útján).

Az Nbjt. 64. §-ának (1) bekezdése szerint az eljárási jogsegély teljesítése során főszabályként a magyar büntetőeljárás szabályok szerint kell eljárni. A hivatkozott bekezdés azonban biztosítja, hogy a megkereső hatóság kérelmére más eljárásmodot is alkalmazni lehet, ha ez nem összeegyeztethetetlen a magyar jogrendszer alapelveivel. Az Nbjt. szabályozása megfelel így az Egyezményben meghatározott alapelvnek, hiszen a megkereső állam kérelmére lehetővé teszi a megkeresésében megjelölt eljárás és formai előírások alkalmazását, és a kivétel is megegyezik az Egyezményben foglalt rendelkezéssel.

Az Egyezmény 4. cikke (2) bekezdése szerint a megkeresést a megkereső tagállam által megadott eljárási és egyéb határidők lehető legnagyobb mértékű figyelembe vételével kell teljesíteni. Az Nbjt. a 64. §-ának (1) bekezdése, amikor lehetővé teszi a megkereső állam által kért eljárási módok alkalmazását, egyben biztosítja a megkereső államtól által alkalmazni kért eljárási határidők megtartását is. Indokolt lehet azonban önálló rendelkezésként kifejezetten előírni a megkereső hatóság által kért határidők figyelembe vételének szabályát, és ami ennél is fontosabb, rendezni kell a határidő túllépésével, előzetes vagy utólagos módosításával, valamint az erre vonatkozó tájékoztatással, illetőleg egyeztetési kötelezettséggel kapcsolatos szabályokat. A bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény 10. cikke – az Egyezmény rendelkezéseit alapul véve – megfelelő részletességgel szabályozza ezt a kérdést, így az az igazságügyi együttműködésre vonatkozó, megalkotásra kerülő rendelkezéseknél is kiindulópontként szolgálhat.

Az eljárási iratok közvetlen kézbesítése

Az Egyezmény 5. cikkében az eljárás gyorsítása érdekében fontos szabályként az eljárási iratok közvetlenül, postai úton történő kézbesítéséről rendelkezik. Ilyen módon kell kézbesíteni az eljárás során keletkezett iratokat állampolgárságtól függetlenül olyan személyek részére, akik egy másik tagállam területén tartózkodnak. Az „eljárási iratok” kifejezés nemcsak az idézések, értesítések kategóriáját fogja át, hanem kiterjed az eljárás során hozott határozatokra is. Az Egyezmény nem határozza meg, hogy a tartózkodás fogalom alatt a bejelentett tartózkodási helyet, vagy a hatóság felé tett nyilatkozattól függetlenül bármilyen rövid idejű ottlétet érteni kell. Az Egyezmény Magyarász Jelentése azonban a tartózkodás fogalmának tág értelmezését írja elő, és nem követeli meg, hogy az adott személy bejelentett lakcímmel rendelkezzen az adott tagállamban.

Az (1) bekezdésben meghatározott főszabály alól a (2) bekezdés négy kivételt állapít meg. Az illetékes hatóságon keresztül lehet kézbesíteni az iratokat, ha a címzett címe

nem ismert vagy bizonytalan; ha a megkereső tagállam eljárási szabályai az iratok címzett részére történt kézbesítésének olyan bizonyítékát követelik meg, amely postai úton való továbbítás esetén nem biztosítható; ha az irat postai úton történő kézbesítése nem volt lehetséges; továbbá ha a megkereső tagállam alapos okkal feltételezheti, hogy a postai úton való kézbesítés nem vezet eredményre vagy nem megfelelő megoldás.

Az iratokat – amennyiben a címzett nem érti az eljárás nyelvét – le kell fordítani vagy a tartózkodás helye szerinti tagállam hivatalos nyelveinek egyikére vagy – ha az a kibocsátó hatóság által ismert – a címzett által értett más nyelvre. Az iratokhoz külön feljegyzést kell mellékelni, amely tájékoztatja a címzettet arról, hogy a kibocsátó állam mely hatóságától kaphat felvilágosítást az eljárással összefüggő jogairól és kötelességeiről.

Az Egyezmény ezen a területen is az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény alapelveitől eltérő, azt meghaladó szabályt vezet be az Európai Unió tagállamai közötti bűnügyi jogsegély területén.³⁰ Az alapegyezmény 7. cikke ugyanis egyáltalán nem teszi lehetővé az eljárási iratok közvetlen, postai úton történő kézbesítését.³¹ Fontos azonban, hogy az Egyezménynek a közvetlen kézbesítésre vonatkozó rendelkezései nem érintik az alapegyezmény több rendelkezését, így többek között a szabályszerű idézésre meg nem jelent tanúval vagy szakértővel szemben továbbra sem lehet joghátrányt alkalmazni.

Az Nbjt. az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény alapelveihez hasonlóan nem teszi lehetővé az eljárási iratok közvetlen kézbesítését. A törvény a 61. §-ának (2) bekezdéséből, 63. §-ából, 70. §-ából és 80. §-ának (3) bekezdéséből az következik, hogy Magyarországon az eljárási iratok kézbesítése minden esetben csak külön megkeresés alapján, a központi hatóságokon – a Legfőbb Ügyészségen és az Igazságügyi Minisztériumon – keresztül lehetséges. A bűnügyi jogsegély keretében ez alól a szabály alól nincs kivétel. A nemzetközi vonatkozású ügyek intézéséről szóló 8001/2001. (IK. 4.) IM tájékoztató 34. pontja lehetővé teszi a közvetlen kézbesítést a brit jogsegélyegyezmény keretében. A Budapesten, 1935. szeptember 25-én kelt és az 1936. évi XIII. törvénycikk-vel kihirdetett egyezmény csak a polgári jogsegélyt szabályozza, és kizárólag magyar állampolgárok számára engedi meg az egyezmény hatálya alá tartozó államban történő a közvetlen kézbesítést. A büntető ügyekben való együttműködésre a két állam(közösség) vonatkozásában így a közvetlen kézbesítést kizáró európai bűnügyi jogsegélyegyezmény rendelkezéseit kell alkalmazni.

Az új Be. 70. §-a (1) bekezdésének e) pontja is külön esetként szabályozza a nemzetközi jogsegély keretében történő kézbesítést, utalva így a külföldre továbbítandó iratoknak az általánostól eltérő kézbesítési rendszerére.

Az Egyezmény rendelkezéseinek a magyar jogba történő átültetése így a kézbesítés területén alapvető változásokat tesz szükségessé. Elkerülhetetlenné válik az uniós tagállamok vonatkozásában a közvetlen, postai úton történő kézbesítés lehetővé tétele. A hazai viszonylatban a kézbesítés megtörténtének igazolására a kézbesítési bizonyítvány (tértivevény) alkalmazása elegendő, így a tagállamok viszonylatában sem támaszthatunk ezt meghaladó plusz követelményt, mivel az Egyezmény 5. cikke (2) bekezdésének b) pontja is csak akkor teszi lehetővé a közvetlen kézbesítés kizárását, ha az adott államon

³⁰ Az eljárási iratok közvetlen, postai úton történő kézbesítéséről rendelkezett korábban a Schengeni Megállapodás 52. cikke.

³¹ Meg kell jegyezni, hogy az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény második kiegészítő jegyzőkönyvének 15. és 16. cikke szintén a közvetlen, postai úton történő kézbesítésről rendelkezik, azonban azt csak lehetősként írja elő a jegyzőkönyvben részes államok számára.

belül sem elfogadott a postai úton történő kézbesítés.³² A közvetlen kézbesítés szabálya alól történő eltérésre csak az Egyezményben pontosan meghatározott esetekben van mód, így az új törvényben, illetőleg az Nbjt. módosításával vagy önálló törvény megalkotásával az uniós tagállamok viszonylatában az eljárási iratok közvetlen kézbesítésének szabályát kell bevezetni. Ez természetesen nem érinti a többi állam vonatkozásában a már meglévő kézbesítési eljárás alkalmazását, így az új Be. 70. §-a (1) bekezdésének e) pontját sem szükséges módosítani.

Az új törvényben be kell vezetni az Nbjt.-ben nem szabályozott, az irathoz csatolt feljegyzés intézményét is, amely az Egyezmény rendelkezései szerint tájékoztatja a címzettet arról, hogy a kibocsátó állam mely hatóságától kaphat felvilágosítást az eljárással összefüggő jogairól és kötelességeiről. A nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló törvényben a megkeresések idegen nyelvre történő fordításával kapcsolatos szabályt is indokolt módosítani, hiszen az Nbjt. 82. §-a csak abban az esetben írja elő a megkeresés és mellékleteinek lefordítását, ha azt a külföldi állam megköveteli. Ezzel összhangban a 8001/2001. (IK. 4.) IM tájékoztató 41. pontja is csak akkor teszi szükségessé fordítás csatolását a külföldön kézbesítendő irathoz, ha a bíróság kényszerkézbesítést kér, vagy azt nemzetközi szerződés minden esetben előírja. Az új törvényben így a hatályos rendelkezéseknél mindenképpen szélesebb körben — az Egyezmény rendelkezéseivel összhangban — kellene megkövetelni a külföldre kézbesítendő iratok idegen nyelvre történő lefordítását.

Indokolt rendezni a nemzetközi együttműködés keretében a kényszerkézbesítés kérdését is. Az új Be.-be a 2002. évi I. törvény vezette be az eljárás gyorsítása, eredményességének elősegítése, és az eljárás résztvevői perelhúzó magatartásának megakadályozása érdekében a polgári eljárásban már ismert és ahhoz lényegében hasonló kényszerkézbesítés szabályait. A módosított új Be. 70. §-ának (4) bekezdése a kézbesítés szabályszerűségének keretében rendezi a kényszerkézbesítés intézményét, míg a (7) bekezdés törvényi szintre emeli a kézbesítési vélelem szabályait. Álláspontom szerint a közvetlen, postai úton történő kézbesítés bevezetése esetén nemzetközi viszonylatban ki kell zárni a kényszerkézbesítés szabályainak alkalmazását. Egyrészt annak alkalmazása jelentős bizonytalanságokat eredményezne, másrészt az Egyezmény 5. cikke (2) bekezdésének c) pontja is lehetővé teszi az illetékes hatóságok útján történő kézbesítést, ha a postai kézbesítés nem volt lehetséges, ami megfelel a kényszerkézbesítés esetkörének.

Az Egyezmény 5. cikke (2) bekezdésében alkalmazott „illetékes hatóság” fordulatot is érdemes kiterjesztően értelmezni, és nemcsak a hatályos szabályozás szerint a jogsegélykérelmek keretében a kézbesítésre jogosult Igazságügyi Minisztériumot és Legfőbb Ügyészséget érteni ez alatt, hanem lehetővé tenni a területi igazságügyi szervek útján történő kézbesítést is. Ennek lehetőségéről, esetleges szabályairól a következő cím alatt, a jogsegély iránti megkeresések közvetlen megküldése kapcsán szólok.

Bizonyos, hogy érdemi határozatok kézbesítése esetén, ahol a kézbesítéshez lényeges joghatások, mint például a jogerő, fűződnek, jelentős ellenállás lesz tapasztalható a jogszabály előkészítő és a jogalkalmazó szakma részéről, azonban az Egyezmény világosan és általánosan kötelező szabályként írja elő a közvetlen kézbesítést a tagállamok között. Számos intézmény könnyíti meg ugyanakkor az igazságügyi szervek feladatát a közvetlen kézbesítés kapcsán. A cím pontosítása vagy tisztázása érdekében az Egyez-

³² Példa lehet erre Franciaország, ahol az eljárási iratok kézbesítése a végrehajtónak vagy törvényszolgának nevezhető huissier igénybevetelével történik, akinek a feladata egyben az ismeretlen helyre költözőt címzett új tartózkodási helyének a felkutatása is – természetesen díjazás ellenében.

mény 7. cikke alapján közvetlenül kérhetnek információkat a címzett tartózkodási helyéről, az általa megadott cím helyességéről. Hasonló információátadást tesz lehetővé a bűnözés súlyosabb formái elleni fellépés megerősítése érdekében az EUROJUST-ot létrehozó, az Európai Unió Tanácsa által 2002. február 28-án elfogadott határozat is, melynek alapján a nemzeti tagok segítségével gyorsan pontos információk szerezhetők a külföldi államok nyilvántartásaiból.

A jogsegély iránti megkeresések közvetlen megküldése

Az Egyezmény 6. cikke a bűnügyi jogsegély iránti megkeresések előterjesztésére vonatkozó szabályok tekintetében is szakít az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény alapelvivel. Az alapegyezmény 15. cikkének (1) bekezdése ugyanis főszabályként az Igazságügyi Minisztériumok közötti érintkezést írja elő a jogsegélykérelmek előterjesztése kapcsán. A hivatkozott cikk (2) bekezdése csak sürgős esetben, míg (3) bekezdése csak a bűnügyi nyilvántartásban szereplő adatok beszerzése esetén teszi lehetővé kivételesen az igazságügyi hatóságok közötti közvetlen kapcsolatot. További kivételként biztosítja az igazságügyi hatóságok közötti közvetlen érintkezést az anyaegyezmény 15. cikkének (7) bekezdése a jogsegélykérelmek közvetlen megküldését abban az esetben, ha az egyezményben részes felek közötti kétoldalú szerződések az igazságügyi hatóságok közötti közvetlen érintkezést írják elő.³³ Az alapegyezmény így a korábbi, diplomáciai úton történő jogsegély-nyújtást felváltotta az igazságügyi minisztériumok közötti közvetlen kapcsolattal, azonban ezen az alapelven csak kivételes esetekben lép túl, szűk körre korlátozva így az igazságügyi hatóságok közötti közvetlen érintkezést.

Az Egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése a bűnügyi jogsegély iránti megkeresések előterjesztésére vonatkozóan általános és kötelező szabályként írja elő a területileg illetékes igazságügyi hatóságok közötti közvetlen érintkezést mind a jogsegély-kérelmek megküldése, mint az arra adott válaszok visszaküldése tekintetében. A külföldi államnál történő feljelentés is történhet közvetlenül a területileg illetékes igazságügyi hatóságok között. További általános szabályként az Egyezmény lehetőséget teremt arra, hogy a megkereséseket ne csak írásban, hanem más, a megkeresés hitelességét biztosító és igazoló, az írásbeli reprodukciót lehetővé tevő más formában (faxon, elektronikus levélként) is meg lehessen küldeni.³⁴

Az Egyezmény (2) bekezdésében „különleges esetekben” lehetővé teszi a központi hatóságok egymás közötti, illetőleg a területi és központi hatóságok közötti közvetítéssel történő jogsegélyforgalmat. A Magyarázó Jelentés nem részletezi a „különleges eset” fogalomkörébe tartozó körülményeket és példálódzó jelleggel annyit mond csak, hogy ilyenek minősülhetnek a komplexebb ügyek, valamint az egyszerre több hatósághoz intézett kérelmek. Kötelező jelleggel a központi hatóságok közötti kapcsolattartást írja elő a fogva tartott személyek ideiglenes átadásával és a bűnügyi nyilvántartásból a másik

³³ Az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény második kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikke az alapegyezmény 15. cikkét módosítva továbbra is fenntartja az Igazságügyi Minisztériumok közötti kapcsolattartás szabályát, azonban már általános szabályként – és nem pontosan meghatározott kivételes esetekben – már lehetővé teszi a jogsegély-kérelmek közvetlen megküldését is.

³⁴ Az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény második kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikke az alapegyezmény 15. cikkét módosítva is biztosítja a jogsegélykérelmek elektronikus úton vagy más telekommunikációs eszköz útján történő megküldését.

fél állampolgáira vonatkozó elítélésekre, valamint az azt követő intézkedésekre vonatkozó tájékoztatással kapcsolatos jogsegély esetén.

Az Egyezmény 6. cikkének (4) bekezdése biztosítja, hogy sürgős esetben a jogsegély iránti megkeresést továbbítani lehessen a Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Szervezetén (Interpol) vagy az Európai Unióról szóló szerződés értelmében elfogadott rendelkezések szerint illetékes más szervezeten keresztül.

Az Egyezmény a közvetlen kapcsolattartás tekintetében négy esetben túllép az igazságügyi hatóságok közötti érintkezés területén is. Az Egyezmény 6. cikkének (5) bekezdése az ellenőrzött szállításra, a közös nyomozócsoportra és a fedett nyomozásra vonatkozó jogsegély esetén lehetővé teszi, hogy az egyik tagállam illetékes igazságügyi hatóságai vagy illetékes központi hatósága a másikban tagállamban a megkeresések teljesítésére jogosult rendőr- vagy vámhatóságoknak közvetlenül továbbítsák a kérelmet. A hivatkozott cikk (6) bekezdése pedig szabálysértési ügyekben biztosítja azt a lehetőséget, hogy az igazságügyi vagy központi hatóságok közvetlenül a közigazgatási hatóságoknak küldjék meg a jogsegélykérelmet. Az Egyezmény azonban lehetővé teszi, hogy a 27. cikk (2) bekezdésének rendelkezései szerinti értesítések megküldésekor – amelyben a tagállamok tájékoztatják az Európai Unió Tanácsának Főtitkárát az Egyezmény elfogadásához az alkotmányos szabályaik szerint szükséges eljárás befejezéséről – a tagállamok kinyilváníthassák, hogy a 6. cikk (5) és (6) bekezdésének rendelkezéseit nem tekintik magukra nézve kötelezőnek, azaz kizárják azok alkalmazását.

Az Nbjt. – összhangban az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény rendelkezéseivel – a központi hatóságok útján megküldött megkereséseket tekinti főszabálynak. A törvény 4. §-ának (2) bekezdése általános jelleggel írja elő, hogy a bűnügyi jogsegélyt az igazságügy-miniszter vagy a legfőbb ügyész teljesíti, illetve kéri. Az V. fejezetben, az eljárási jogsegélyre vonatkozó szabályoknál a 70. §-ban pontosan meghatározza a legfőbb ügyész és az igazságügy-miniszter hatáskörét a külföldi államtól érkezett megkeresések, míg 73. §-ában a külföldi igazságügyi hatósághoz intézett megkeresések tekintetében. A III. fejezet 3. címében pedig szintén a legfőbb ügyész és az igazságügy-miniszter hatáskörébe utalja a döntést a külföldi államnál történő feljelentés kapcsán.

Álláspontom szerint a feljelentések megtételénél továbbra is fenn kell tartani a központi hatóságok kizárólagos hatáskörét. A külföldi államnál történő feljelentés intézménye jelentőségében túlnó a már megindult büntetőeljárás keretében csak egy-egy eljárási vagy kifejezetten nyomozati cselekmény, illetőleg részcselekmény teljesítésére vonatkozó eljárási jogsegélynél. A feljelentés esetében felmerül a büntető joghatóság kérdése, az állami büntető igény érvényesítéséhez fűződő alapvető érdekek kerülnek középpontba. A feljelentés megtétele hatásában lényegében azonos a büntetőeljárás átadásával-átvételével, azaz a büntetőjogi felelősségre vonás lehetősége ezzel kikerül az adott állam joghatósága alól. Mivel következményeiben igen fontos döntésről van szó, ezért megítélesem szerint nem megengedhető, hogy a területileg illetékes hatóságok szabadon dönhessenek ebben a kérdésben. Legrosszabb esetben ugyanis a Btk. 3. és 4. §-ában meghatározott területi és személyi hatályra vonatkozó rendelkezések bizonyos szempontból történő kiüresítésével járna ez a megoldás, és a külföldiek által elkövetett bűncselekmények esetében a külföldi államokba irányuló feljelentés-dömpinget idézhetne elő a magyar igazságügyi szervek részéről. Az Egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése ugyanakkor az európai bűnügyi jogsegélyegyezménynek a feljelentésre vonatkozó és azt az Igazságügyi Minisztériumok hatáskörébe utaló 21. cikk rendelkezéseit érintetlenül hagyja, és csak lehetőségként szabályozza a területi hatóságok közötti közvetlen felje-

lentes intézményét. Mindez lehetővé teszi, hogy fenntartás tétele nélkül is megtarthassuk a jelenlegi, a központi hatóságokon keresztül történő eljárást.

Fenn kell tartani a központi hatóságok közötti kapcsolattartás intézményét az Egyezmény által meghatározott körben, azaz a fogva tartott személyek ideiglenes átadásával és a bünyügyi nyilvántartásból a másik fél állampolgáira vonatkozó elítélésekre és az azt követő intézkedésekre vonatkozó tájékoztatással kapcsolatos jogsegély esetén. Ebben az esetben továbbra is az Igazságügyi Minisztérium, illetőleg a Legfőbb Ügyészség kizárólagos hatásköre maradna a jogsegélykérelmek fogadása és megküldése.³⁵ Ezzel kapcsolatban mindössze annyi a kötelezettségünk, hogy az Egyezmény 24. cikk (1) bekezdésének b) pontja szerint az illetékes központi hatóságként meg kell jelölnünk a Legfőbb Ügyészséget is. Igaz, hogy az Egyezmény nem követeli meg nyilatkozat tételét abban az esetben, ha azt már megtettük az európai bünyügyi jogsegélyegyezmény vonatkozásában, azonban ez az európai egyezmény még csak az Igazságügyi Minisztériumok közötti jogsegélyforgalomról rendelkezett. Így értelemszerűen a később megalkotásra került Nbjt. által a jogsegélyügyek intézésére felhatalmazott Legfőbb Ügyészség nem lett központi szervként megjelölve az alapegyezmény kapcsán, mely nyilatkozat megtételére most mód nyílik.

Más a helyzet az eljárási jogsegély esetében. Az Egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése itt általánosan kötelező jelleggel írja elő a területi igazságügyi hatóságok közötti közvetlen kapcsolattartást, és csak kivételként engedi alkalmazni a központi szervek közötti érintkezést. Álláspontom szerint ezen a területen több okból is indokolt áttérni a közvetlen kapcsolattartásra. Egyrészt az Egyezmény csak kivételként teszi lehetővé a központi hatóságokon keresztül történő kapcsolattartást, így hazánk sem szabályozhatná azt főszabályként az eljárás során, hiszen nem mondhatjuk minden ügyre, hogy különleges, komplex eset (főleg nem, ha a külföldi állam a megkeresésében sem minősíti annak).

Másrészt az Egyezmény célja éppen a jogsegély-kérelmek elintézésének gyorsabbá, hatékonyabbá tétele, amelynek egyik legfontosabb eszköze éppen a közvetlen kapcsolattartás, kiiktatva így a központi hatóságokon keresztül történő hosszadalmas eljárást. Mindenekelőtt figyelemmel kell lenni arra, hogy a modern büntetőeljárásnak a tisztessége eljárás mellett egyik legfontosabb, és mind nemzetközi, mind nemzeti szinten egyre többet hangsúlyozott elemévé, sőt egyes szerzők szerint alapelvévé vált a gyors eljárás követelménye. A bünyügyi jogsegély vonatkozásában is, amely a megkereső állam büntetőeljárásának szerves részét képezi, így fokozottan szem előtt kell tartani a gyors eljárás követelményét, amelynek érvényesülését segíti elő az igazságügyi hatóságok közötti közvetlen kapcsolat. Az egyszerűbb megkeresések esetén, mint például a telefonon keresztül történő tanúmeghallgatás vagy információcsere, ugyanakkor nem feltétlenül indokolt az ebben az esetben csak formális, továbbító szerepet betöltő Legfőbb Ügyészség, illetőleg Igazságügyi Minisztérium megkeresése. Az egyszerűbb ügyek helyett így az Igazságügyi Minisztérium a jelentősebb vagy problémásabb megkeresésekre összpontosíthatna, és elkerülhető lenne indokolatlan túlterhelése is.

Természetesen amennyiben kétség merül fel a megkeresés teljesíthetősége kapcsán (ellentétes a magyar jog alapelveivel vagy más törvényi akadály), a területi szerv köteles lenne az Igazságügyi Minisztériumhoz, illetőleg az Legfőbb Ügyészséghez fordulni, és

³⁵ Az európai bünyügyi jogsegélyegyezmény második kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikke az alapegyezmény 15. cikkét módosítva az Egyezményhez hasonlóan a fogva tartott személyek ideiglenes átadásával kapcsolatban nem teszi lehetővé a közvetlen kapcsolattartást.

ebben az esetben a teljesítés, illetőleg annak megtagadása kérdésében kizárólag a központi szervek dönthetnének.

Harmadik ok pedig az, hogy bizonyos esetekben a büntető együttműködés területén már elvileg most is lehetőség van az igazságügyi szervek közötti közvetlen kapcsolattartásra. A 8001/2001. (IK. 4.) IM tájékoztató 36. pontja lehetővé teszi, hogy a bíróság a külföldi hatósághoz intézett jogsegélykérelmét egyes esetekben – a megfelelő nemzetközi szerződések alapján – közvetlenül juttathassa el az illetékes külföldi hatósághoz. Közvetlen kapcsolattartás lehetősége a lengyel, a cseh és a szlovák bíróságokkal biztosított. A Magyar Népköztársaság és a Lengyel Népköztársaság között a polgári, családjogi és bűnügyi jogsegély tárgyában, Budapesten, 1959. évi március hó 6. napján aláírt szerződés 3. cikkének (1) bekezdése bíróságok és az ügyészségek közötti közvetlen kapcsolattartást határozza meg főszabályként a jogsegélyforgalomban.³⁶ A magyar jogban tehát van előzménye a közvetlen nemzetközi együttműködésnek büntetőügyekben.

A területi szervek közötti együttműködés egyik nehézségeként merül fel a megkeresés elintézésére illetékes és hatáskörrel rendelkező szerv felkutatása, beazonosítása. A probléma megoldását, a tájékozódás egyszerűbbé válását az Európai Unióban több új intézmény segíti elő. Az Európai Unió Tanácsa által 1998. június 29-én elfogadott közös fellépés (98/428/JHA) létrehozta az Európai Igazságügyi Hálózatot éppen a bűnügyi együttműködés megkönnyítése, eredményesebbé tétele és feltételeinek javítása érdekében. A Hálózatot a tagállamoknak a nemzetközi igazságügyi együttműködésért felelős központi hatóságai és e területen hatáskörrel rendelkező egyéb hatóságai alkotják. Tagállamonként egy vagy több kapcsolattartó pontot kell kijelölni, biztosítva a teljes területi lefedettséget. A kontaktpontok feladatai éppen az igazságügyi hatóságok közötti közvetlen kapcsolattartás elősegítése információval, megfelelő tájékoztatással. A kontaktpontoknak naprakész adatbázissal kell rendelkezniük az igazságügyi hatóságok egyszerűsített listájával és a helyi hatóságok teljes címjegyzékével minden tagállamra nézve, illetőleg megfelelő információt kell nyújtaniuk az egyes tagállamok igazságügyi és eljárási rendszeréről. Ez a Hálózat éppen a gyors, egyszerű és közvetlen jogsegélyforgalom megvalósítását, a területi igazságügyi hatóságok közötti közvetlen kapcsolattartást hivatott elősegíteni. Az Európai Igazságügyi Hálózat keretében tervezik létre hozni az Igazságügyi Térképet is, amelynek segítségével a tagállami hatóságok megállapíthatják a másik tagállamban az illetékes hatóságot, amelyhez közvetlenül fordulhatnak jogsegélykérelmükkel. Mindezek alapján a magyar igazságügyi szervek számos segítséget, tájékoztatást és támpontot kaphatnak a jogsegélyforgalomban való közvetlen részvételükhöz.³⁷

Hasonló információátadást tesz lehetővé a bűnözés súlyosabb formái elleni fellépés megerősítése érdekében az EUROJUST-ot létrehozó, az Európai Unió Tanácsa által 2002. február 28-án elfogadott határozat is, melynek alapján a nemzeti tagok segítségével gyorsan pontos információk szerezhetők a külföldi államok igazságügyi rendszeréről, illetékes területi szerveiről.

³⁶ A Magyar Népköztársaság és a Lengyel Népköztársaság között a polgári, családjogi és bűnügyi jogsegély tárgyában, Budapesten, 1959. évi március hó 6. napján aláírt szerződést az 1960. évi 5. törvényerejű rendelet hirdette ki.

³⁷ Az Európai Unió belüli igazságügyi együttműködéssel összefüggő feladatokról és intézkedésekről szóló 1087/2001. (VIII. 8.) Korm. határozat az Európai Igazságügyi Hálózat egyik kapcsolattartó pontjaként az Igazságügyi Minisztériumot jelölte ki, és az ügyészségi szervezeten belül is kapcsolattartó pont kijelölésére kérte fel a Kormányt a legfőbb ügyészt.

Természetesen ez jelentős intézményi és személyi fejlesztést tesz szükségessé Magyarországon is. Érdemes megfontolni a franciaországi példát, ahol a Fellebbviteli Bíróságok (*Cour d'Appel*) és a mellettük működő ügyészségek szintjén egy-egy több nyelven beszélő, az Európai Igazságügyi Hálózattal kapcsolatban álló, a jogsegélyügyek intézésében nagy tapasztalattal rendelkező és az uniós jogi normákat ismerő bírót, illetőleg ügyészt neveztek ki. Feladatuk a helyi bírácoknak, ügyészeknek segítségnyújtás a jogsegélyforgalomban, az Európai Unióval, intézményeivel és jogforrásaival kapcsolatos tájékoztatás, információk beszerzése. Hasonló rendszer bevezetésre kerülhetne hazánkban is a megyei bíróságok, illetőleg a megyei főügyészségek szintjén, elősegítve így nemcsak a jogsegélyügyek intézését, hanem a bírák, ügyészek tájékozódását is a közösségi jogot érintő ügyekben, uniós kérdésekben.

A közvetlen kapcsolattartás jogszabályi háttérének megteremtésén túlmenően az Egyezményrel összhangban biztosítani kell a jogsegélykérelmeknek nemcsak írásban, hanem faxon, illetőleg elektronikus levél formájában történő megküldését és fogadását is. Az Nbjt. 76. §-a jelenleg ugyanis csak az írásbeli formát fogadja el. Ezt az alakszerűségi szabályt még csak megerősíti az Nbjt. 80. §-ának (2) bekezdése, amely az eljárási jogsegély iránti megkeresés formai követelményeként előírja, hogy azt el kell látni a megkereső igazságügyi hatóság képviselőjének aláírásával és pecsétjével. A törvényi rendelkezések módosításával biztosítani kell a távközlési berendezések vagy a világháló útján továbbított megkeresések fogadását, illetőleg azok ily módon történő megküldését, természetesen azzal a feltétellel, hogy a megkeresést előterjesztője hitelt érdemlően azonosítható, a megkeresés írásbeli formában is reprodukálható legyen. A közvetlen jogsegélyforgalomra tekintettel ezért szükséges a bíróságok és ügyészségek informatikai fejlesztése.

Az Egyezmény 6. cikkének (4) bekezdésében biztosítja azt a lehetőséget, hogy sürgős esetben minden jogsegély iránti megkeresést továbbítani lehessen az Interpolon, az Eurojuston vagy az Eurojuston keresztül. Az Nbjt. 80. §-ának (4) bekezdése csak szűk körben, kizárólag a házkutatásra, a motozásra és a lefoglalásra irányuló megkeresések vonatkozásában teszi lehetővé sürgős esetben az Interpol útján is történő előterjesztést. Az új törvényben indokolt tehát a sürgős esetben történő előterjesztés esetkörét kiterjeszteni az Egyezményrel összhangban valamennyi új jogsegély-formára, és a közvetítő szervezetek körét pedig az Interpolon kívül az Eurojustra és az Eurojustra is.

Az Egyezmény 6. cikkének (5) bekezdése az ellenőrzött szállításra, a közös nyomozócsoportra és a fedett nyomozásra vonatkozó jogsegély esetén lehetővé teszi, hogy az egyik tagállam illetékes igazságügyi hatóságai vagy illetékes központi hatósága a másikban tagállamban a megkeresések teljesítésére jogosult rendőri- vagy vámhatóságoknak közvetlenül továbbítsák a kérelmet. Több okból is indokolt élni az Egyezmény 6. cikkének (7) bekezdésében biztosított lehetőséggel és fenntartással kizárni az Egyezmény hatálya alá tartozó jogsegélyformák tekintetében a rendőri és vámszervek közötti közvetlen kapcsolattartást.

Egyrészt az új Be. szabályozási elveiben alapvető koncepcióváltás következett be a nyomozás kapcsán az ügyészség szerepében. Az Egyezmény rendelkezéseit a hazai jogba átültető új törvény megalkotásakor így fegyelemmel kell lenni az új büntető-eljárási törvénynek a nyomozásra, valamint az ügyész és a nyomozó hatóságok kapcsolataira vonatkozó rendelkezéseire.

Az új Be. a hatályos szabályozástól eltérő új viszonyt alakít ki a büntetőeljárás nyomozati és bírósági szakasza között, és ennek megfelelően lényegesen megváltoztatja az

ügyész szerepét is. Az új Be. 35. §-a értelmében a nyomozó hatóság a nyomozást az ügyész rendelkezése alapján, vagy – a hivatkozott jogszabályhely (2) bekezdésében meghatározott esetekben – önállóan végzi. A nyomozati szakban az ügyész központi szerepét fogalmazza meg az új Be. 165. §-ának (1) bekezdése, amikor kimondja, hogy az ügyész rendelkezik a nyomozásról. A 2002. évi I. törvény az új Be. 28. §-ának (3) bekezdését módosítva rendelkezik arról, hogy az ügyész a vádemelés feltételeinek megállapítása végett nyomozást végeztet vagy nyomoz. A nyomozás során foganatosítandó bizonyítási cselekmények kapcsán is az új Be. kifejezetten kiemeli az ügyész jogkörét. Az új törvénynek mindenképpen figyelemmel kell lennie a fentebb részletezett koncepcióváltásra. A nemzetközi jogsegély keretében teljesítendő egyes eljárási cselekményeknél ezért jelentős szerepet kell kapnia az ügyésznek. Az ügyésznek a nyomozás során betöltött központi szerepére figyelemmel a büntetőeljárás nyomozati szakaszában az ügyészségi szervezetre kell bízni a jogsegélyforgalom intézését, és nem indokolt lehetővé tenni a nyomozó hatóságok közötti közvetlen kapcsolattartást. Az ügyész rendelkezik a nyomozásról, így minden szükséges adat a rendelkezésére áll egy jogsegélykérelem előterjesztéséhez vagy annak teljesítéséhez. Természetesen a jogsegély teljesítése keretében az egyes konkrét cselekmények végrehajtására utasíthatja a nyomozó hatóságot az új Be. 28. §-a (4) bekezdésének a) pontjában biztosított jogkörével összhangban.

Másrészt az Egyezmény rendelkezéseit részben a magyar jogba átültető, a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény 5. §-ának (1) bekezdésében is főszabályként a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központon (a továbbiakban: NEBEK) keresztül történő együttműködést írja elő. A bűnüldöző szervek közötti közvetlen kapcsolattartást csak igen szűk körben, pontosan körülhatároltan, gyakorlatilag csak olyan esetekben teszi lehetővé, ahol a NEBEK közreműködése fogalmilag kizárt (14–16. § közvetlen információcsere, 31–33. § határon átnyúló üldözés, illetőleg a 35–38. § titkos információgyűjtés nemzetközi együttműködés alapján – bár ez utóbbi területen nemzeti, gazdasági és nemzetbiztonsági érdekekből különösen indokolt lett volna a NEBEK-et szűrőként beépíteni). A törvény hatálya – 2. §-ának 2. pontja értelmében – csak az igazságügyi jogsegély keretén kívül eső büntelfelderítő és büntmegelőző tevékenység területén folytatott nemzetközi együttműködésre terjed ki. Mindezekre figyelemmel nem indokolt, hogy ha a büntetőeljárás megindítását megelőző felderítési szakban nem megengedett a nyomozó hatóságok közötti közvetlen kapcsolattartás, akkor a fontos eljárási garanciákkal védett büntetőeljárás során az biztosított legyen.³⁸ Az Egyezményhez való csatlakozáskor tehát indokolt fenntartással kizárni a nyomozó hatóságok közötti közvetlen jogsegélyforgalmat biztosító rendelkezés alkalmazását.

Az Egyezmény 6. cikkének (6) bekezdése szabálysértési ügyekben biztosítja azt a lehetőséget, hogy az igazságügyi vagy központi hatóságok közvetlenül a közigazgatási hatóságoknak küldjék meg a jogsegélykérelmet. A szabálysértési jogsegély kérdése igen összetett, külön tanulmányt kívánó tárgykör, amelynek taglalására jelen munka nem vállalkozik. A szabálysértési hatóságok közötti közvetlen kapcsolattartás lehetőségének mérlegelésekor csak az igen bonyolult, néha átláthatatlan hatásköri szabályokra, az összetett intézményrendszerre, valamint a külföldi államok szintén bonyolult intézményi és szabályozási rendszerére, valamint a terület újszerűségére kell gondolni. Mindemellett

³⁸ Itt kell megjegyezni, hogy az új Be. rendszere, miként az fentebb részletesen kifejtésre került, az ügyészséget nem tekinti nyomozó hatóságnak.

az Európai Unió keretében sem alakítottak még ki a szabálysértési területtel összefüggésben az EUROJUST-hoz vagy az Európai Igazságügyi Hálózathoz hasonló, a közvetlen együttműködést hatékonyan segítő intézményrendszert. Ennek fényében megfontolandó, hogy legalább egy átmeneti időre indokolt kizárni a szabálysértési hatóságok közötti közvetlen jogsegélyforgalom lehetőségét.

Közvetlen információcsere

Az Egyezmény 7. cikke lehetővé teszi, hogy a tagállamok illetékes hatóságai erre irányuló megkeresés nélkül is információcserét folytassanak olyan bűncselekményekkel kapcsolatban, amelyek alapján indult eljárás lefolytatása vagy a büntetés kiszabása az információ szolgáltatásának időpontjában az információt átvevő hatóság illetékességébe tartozik. Az Egyezmény e rendelkezése lényegében a teljesen informális adatcserét teszi lehetővé közvetlenül az illetékes hatóságok között.

Fontos, hogy ez nem elsősorban a külföldi hatóság által kezdeményezett információcsere, tehát nem megkeresésre, kérelemre történik. Az intézmény alapját az a helyzet jelenti, amikor a tájékoztatást adó állam hatóságai az eljárásuk során megszerzett információk kapcsán úgy gondolják, hogy az hasznos lehet valamely külföldi állam számára – például nyomozás elrendelését, lefolytatását vagy csak felderítési eljárás kezdeményezését, lefolytatását segítik elő, esetleg később jogsegély-kérelem előterjesztésének alapjául szolgálhat –, és így ezen adatokat megküldik az érintett államnak. A belső jogi szabályozás kialakításánál az Egyezménynek ez a rendelkezése azonban a külön kérelem nélkül történő tájékoztatás intézményénél szélesebb körű értelmezésre ad lehetőséget, és megteremti a másik állam informális megkeresése alapján közvetlenül a hatóságok között történő tájékoztatás-adás, adatszolgáltatás szabályozási alapjait is.

Nem egyértelmű azonban, hogy az „illetékes hatóságok” kifejezés a jogsegélykérelmek fogadására és megküldésére illetékes, tehát hazánk esetében csak a központi hatóságokat jelenti, vagy az eljárás lefolytatására illetékes, azaz a területi igazságügyi hatóságokat is átfogja. Az Egyezmény rendelkezéseinek vezérfonalát jelentő közvetlen kapcsolattartás alapelvéből kiindulva ez utóbbi értelmezés tűnik valószínűbbnek. Ezt a kiterjesztő értelmezést erősíti meg magának az intézménynek a jellege és célja is, hiszen minden formalitástól mentes, gyors információszerzést biztosít az ügyben eljáró hatóságok részére.

Az Nbjt. jelenleg nem teszi lehetővé a közvetlen információcserét a területileg illetékes igazságügyi hatóságok között. A rendőrségi együttműködés területén korábban elfogadott jogszabályok is csak a központi hatóságok közötti információcserét biztosították. Az Európai Unió bűnüldözési információs rendszere és a Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete keretében megvalósuló együttműködésről és információcsereéről szóló 1999. évi LIV. törvény is külön intézményt hozott létre a rendőrség szervezetén belül a nemzetközi bűnüldözési szervezetekkel folytatott információcsere érdekében: a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központot.³⁹

A területi hatóságok közötti közvetlen információcserét először a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény tette lehetővé. Az Egyezmény rendelkezéseivel összhangban a törvény 14–16. §-a a büntetőeljáráson kívül lehe-

³⁹ A NEBEK pontos hatáskörét és feladatait a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ jogállásáról, részletes feladat- és hatásköréről, valamint a magyar bűnüldöző hatóságok és az Európai Rendőrségi Hivatal közötti nemzetközi együttműködésről szóló 4/2002. (I. 30.) BM–PM együttes rendelet határozza meg.

tővé teszi a magyar bűnüldöző szervek számára sürgős esetben a közvetlen információcserét a külföldi állam illetékes szervével. Az új, megalkotásra kerülő törvény tekintetében garanciális szempontból követendő szabályozási megoldásnak tűnik a hivatkozott törvény 15. §-a, amely példálózó jelleggel felsorolja a nemzetközi információcserével érintett területeket, adatbázisokat. Ennek keretében lehetőség van a tartózkodási hely és lakcím megállapítására is, amely elősegíti az eljárási iratok közvetlenül, posta útján történő kézbesítését.

Egyetlen kérdéses terület a bűnügyi nyilvántartásban szereplő adatok szolgáltatása, amely a 2002. évi LIV. törvény 15. §-ának b) pontja szerint a közvetlen információcsere tárgya lehet, míg az Egyezmény 6. cikke (8) bekezdésének b) pontja az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény 22. cikkére figyelemmel kizárólag a központi hatóságok közötti adattovábbítást teszi lehetővé. Ezzel kapcsolatban az új törvényben mindenképpen pontosan körülhatárolt rendelkezésre van szükség, figyelemmel arra is, hogy a közvetlen információcsere az Egyezmény szerint a határozatküldemények megküldése esetében már alkalmazható.

A bűnügyi nyilvántartásról és a hatósági erkölcsi bizonyítványról szóló 1999. évi LXXXV. törvény 17. §-ának (1) bekezdése b) pontja biztosítja az igazságügy-miniszter részére adatszolgáltatás igénylését a jogsegélykérelem elintézéséhez és a bűnügyi jogsegélyről szóló jogszabályokban meghatározott, illetőleg nemzetközi egyezményből eredő feladatai teljesítéséhez. A hivatkozott bekezdés e) pontja azonban lehetővé teszi, hogy külföldi nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság, nemzetközi igazságügyi és bűnüldöző szerv a bűnügyi jogsegélyről, valamint a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló jogszabályokban, illetve nemzetközi szerződésben, egyéb nemzetközi kötelezettségvállalásban foglaltak szerint, közvetlenül igényelhesen adatot a bűnügyi nyilvántartásból. Ezen e) pont alkalmazását sem a jelen Egyezmény sem az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény nem teszi lehetővé. A 17. § (1) bekezdés f) pontja a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ, illetőleg a Magyar Köztársaságnak nemzetközi szerződésben adattovábbításra feljogosított más szerve számára is lehetővé teszi az adatigénylést az e) pontban felsoroltak részére történő adatszolgáltatáshoz.

Az új törvényben indokolt mindezekre figyelemmel biztosítani az igazságügyi hatóságok számára a közvetlen információcsere lehetőségét. A jogalkalmazók munkájának segítése érdekében, egyértelművé téve így az információcsere jellegét indokolt példálózó felsorolással meghatározni azon adatköröket, információkat, amelyeket az érintett hatóságok közvetlenül, külön formális megkeresés nélkül továbbíthatnak a külföldi állam hatóságainak. Figyelemmel arra, hogy a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény 15. §-ának b) pontja a büntetőeljárás megelőző felderítési szakban biztosítja a bűnüldöző szervek számára a bűnügyi nyilvántartásban szereplő adatok közvetlen továbbítását, ezért indokolt ezt a lehetőséget az Egyezmény rendelkezéseitől eltérően az ügyészségek és a bíróságok számára is biztosítani. Ebben az esetben az új törvény erre vonatkozó rendelkezéseinek megalkotásán túlmenően módosítani kell az 1999. évi LXXXV. törvény 17. §-ának (1) bekezdése e) pontját, beiktatva az új törvényre, mint jogszabályi alapra hivatkozást.

Tárgyak visszaadása

Az Egyezmény 8. cikke lehetővé teszi, hogy a megkeresett tagállam – a megkereső tagállam kérelmére és jóhiszemű harmadik személyek jogainak a sérelme nélkül – a bűncselekmény útján megszerzett tárgyakat a megkereső tagállam rendelkezésére bocsáthatja abból a célból, hogy azokat a jogos tulajdonosnak visszaszolgáltassák. Az Egyezmény hivatkozott rendelkezése már nem a korábbi jogsegélyegyezményekben meghatározott, bizonyítási eszközként szolgáló tárgyak ideiglenes, eljárási cselekmények elvégzése a bizonyítási eljárás elősegítése érdekében történő átadásáról szól, hanem ebben az esetben a megkereső államban élő jogos tulajdonosnak történő végleges visszaszolgáltatásról van szó.⁴⁰

Az Egyezmény 8. cikkének (2) bekezdése ennek megfelelően kiegészíti az európai kölcsönös jogsegélyegyezmény 6. cikkét. Az alapegyezmény ugyan lehetővé teszi, hogy a megkeresett Fél lemondjon az átadott tárgy visszaküldésére vonatkozó igényéről, azonban az Egyezmény kifejezetten meghatározza, hogy ebben az esetben a tárgynak a jogos tulajdonos számára történő visszaszolgáltatásának megkönnyítése érdekében történik. Ez az intézkedés azonban nem sértheti jóhiszemű harmadik személyek jogait.

Az Nbjt. 67. §-a szabályozza a tárgyak átadását külföldi állam megkeresésére, azonban kifejezetten nem rendelkezik a visszaadásra vonatkozó igényről történő lemondás lehetőségéről.⁴¹ Sőt biztosítja azt, hogy a magyar fél külön feltételként előírja az azonos állapotban történő visszaszolgáltatás kötelezettségét. A hivatkozott törvényhely kifejezetten rendelkezik arról, hogy a tárgyak megküldése nem érinti az azokon fennálló tulajdonjogot és egyéb jogokat. A hatályos szabályozás tehát csak ideiglenes jelleggel történő megküldést tesz lehetővé. Az Nbjt. szabályozási koncepciója szerint így a megküldés szerepe ekkor nem a dolog visszajuttatása az eredeti tulajdonosnak, hanem csak az, hogy az adott tárgyat a külföldi hatóság például bizonyítási eszközként felhasználja, majd visszaküldje.

Az Nbjt. a kiadási eljárással összefüggésben is 30. §-ában szabályozza a tárgyak átadásának kérdését. Ebben az esetben is elsősorban az eljárás során bizonyítékként történő felhasználásról van szó, illetőleg a kiadás alapjául szolgáló bűncselekménnyel összefüggésben megszerzett dolgok átadásáról, amelyekről bizonyosan tudni lehet így, hogy az nem az elkövető tulajdona. Fontos feltétele az intézkedés alkalmazásának ebben az esetben is, hogy a tárgyak átadása nem érintheti a dolgokon fennálló tulajdonjogot és egyéb jogokat.

A dolgok visszaadása kapcsán több kérdés is felvetődik a belső jogi szabályozás megteremtésével összefüggésben. Egyrészt formai kérdés, hogy a tulajdonosnak történő visszaadás esetén mindenképpen elő kell írni a megkeresés lényeges elemeként, hogy ahhoz csatolni kell a tulajdonjogra vonatkozó kétségtelen igazolást. Másrészt az ilyen tárgyú megkeresés mindenképpen egy lefoglalás iránti jogsegélyt is feltételez, kivéve ha a dolgot folyamatban lévő magyar büntetőeljárás során már lefoglalták. Ekkor azonban felmerül annak kérdése, hogy tekintettel arra, hogy a tárgy véglegesen visszakerül a külföldi államba, ezért a magyar büntetőeljárás eredményességéhez és az állami büntetőjogi igény érvényesítésének elsődlegességéhez kapcsolódó érdek érvényesülésének

⁴⁰ Az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény második kiegészítő jegyzőkönyvének 12. cikke az Egyezmény rendelkezéseire hasonló módon szabályozza a tárgyak átadásának kérdését.

biztosítása végett lehetővé kell tenni az átadás elhalasztását addig, míg az adott tárgyra a magyar büntetőeljárásban szükség van.⁴²

A visszaadás alkalmazási területe viszont igen szűk körű, hiszen jóhiszemű harmadik személyek jogát nem sértheti. Így ha valaki az elkövetőtől a bűncselekmény útján szerzett dolgot jóhiszeműen bérbe vette, akkor elvileg a bérleti jog akadálya lehet a dolog visszaadásának. Hasonló eset ehhez, ha harmadik személy jóhiszeműen, ellenérték fejében kereskedelmi forgalomban szerezte meg a dolgot, hiszen ebben az esetben a magyar jog szerint tulajdonjogot szerez például a korábban ellopott dologon, és ebben az esetben két tulajdonjog áll szemben egymással, amely szintén a visszaadás akadályát képezi. A visszaadás intézményét így igazán csak abban az esetben lehet alkalmazni, ha a megkeresés alapjául szolgáló bűncselekmény elkövetőjének „tulajdonában” vagy használatában van a megkeresésben kért tárgy, vagy azt harmadik személyre rábízta. A visszaadás feltételeként indokolt ezért meghatározni az új törvényben, hogy az eljárási jogsegély iránti megkeresésben szereplő tárgyra folyamatban lévő más magyar büntetőeljárás során (például mint bizonyítási eszköz) nincs szükség. Ha valamely személy a bűncselekmény tárgyán a magyar jog szerint később tulajdonjogot szerzett (a nem tulajdonostól való tulajdonszerzés polgári jogi esetei), ez a tulajdonszerzés akadálya lehet a dolog visszaadásának. Természetesen a dologon harmadik személy részéről fennálló egyéb használati, haszonélvezeti, bérleti jogokat is figyelembe kell venni a tárgyak visszaadására irányuló eljárási jogsegély iránti megkeresés teljesítésekor.

Tekintettel arra, hogy a tárgy véglegesen visszakerül a tagállamba, ezért a magyar büntetőeljárás sikeréhez és az állami büntetőjogi igény érvényesítésének elsődlegességéhez kapcsolódó érdek érvényesülésének biztosítása végett indokolt az új törvényben lehetővé tenni az átadás elhalasztását addig, míg az adott tárgyra a magyar büntetőeljárásban szükség van. A tárgyak visszaadására vonatkozó eljárási jogsegély iránti megkeresés a legtöbb esetben egy lefoglalás iránti megkeresését is feltételez, illetve ilyen jellegű kényszerintézkedést tesz szükségessé, ezért indokolt arról is rendelkezni, hogy a magyar igazságügyi hatóság rendelkezhet az átadni kért tárgy lefoglalásáról, és – szükség esetén – az ismeretlen helyen lévő tárgy körözését rendelheti el.

A hatályos magyar szabályozás elvileg lehetővé teszi a tárgyak visszaadását, hiszen az Nbjt. 3. §-a alapján, amely szerint nemzetközi szerződés eltérő rendelkezése esetén annak szabályait kell alkalmazni, az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény 6. cikkének (2) bekezdését alkalmazni lehet, amely lehetővé teszi a visszaküldés jogáról történő lemondást, azaz tárgyak végleges átadását. A megkeresésnek pedig mindenképpen tartalmaznia kell a visszaadott dolog tulajdonjogára vonatkozó adatokat, azt alátámasztó igazolásokat, okiratokat. Ezek hiányában ugyanis a megkeresés nem teljesíthető, mert nem felel meg az Nbjt. 80. §-ának (1) bekezdésében meghatározott feltételnek, mely szerint a megkeresésnek tartalmaznia kell az elintézéséhez szükséges adatokat.

Fogva tartott személyek ideiglenes átadása

Az Egyezmény 9. cikke alapján az a tagállam, amelynek területén olyan személyt tartanak fogva, akinek a jelenléte egy másik tagállam területén lefolytatandó nyomozati cselekmény elvégzéséhez szükséges, ideiglenesen átadhatja az ilyen személyt annak a tagáll-

⁴² Hasonló szabályozás van a tárgyaknak a kiadatási eljárás keretében történő átadásánál az Nbjt. 30. §-ának (2) bekezdésében.

lamnak, amelynek területén a nyomozást le kívánják folytatni. Az Egyezmény 6. cikkének (8) bekezdése szerint a fogva tartott személyek ideiglenes átadására vonatkozó megkeresést minden esetben a központi hatóságokon keresztül kell továbbítani.⁴³

Az Egyezmény lehetőséget biztosít arra, hogy ha egy tagállami igazságügyi hatóság olyan eljárási cselekmény foganatosítása iránt terjesztett elő megkeresést, amelynél a területén fogvatartott személy jelenléte szükséges, akkor ezt a személyt ideiglenesen annak a tagállamnak a területére szállíthatják át, ahol az eljárási cselekményt le kell folytatni.

Az Nbjt. 66. §-a a fogva tartott személy ideiglenes átadását szabályozza, amely azonban eltér az Egyezményben foglalt jogintézménytől. Az Egyezmény esetében ugyanis az az állam tartja fogva a személyt, aki a megkeresést terjeszti elő, és ennek az államnak a büntetőeljárása során szükséges foganatosítani eljárási cselekményt egy másik tagállam területén.

A jogintézmény újszerű jellegére figyelemmel – tisztázva így az eltérést az Nbjt.-ben szabályozott intézménytől – indokolt a megalkotásra kerülő törvényben részletesen rendelkezni az ideiglenes átszállításról. Indokolt az Egyezmény által használt „átadás” kifejezés helyett az „átszállítás” terminológia alkalmazása tekintettel arra, hogy az átadás elnevezés az európai elfogatóparancs végrehajtásához kapcsolódó fogalom, és így az eltérő fogalomhasználat segítségével világosan elkülöníthető ez a jogintézmény az Nbjt.-ben meghatározott intézménytől is. Az Egyezmény 6. cikkének (8) bekezdése szerint – eltérve így a közvetlen kapcsolattartás elvétől – a fogvatartott személyek ideiglenes átadására vonatkozó eljárási jogsegély iránti megkeresést minden esetben a központi hatóságokon keresztül kell továbbítani. Az új törvényben indokolt ezért az előzetes letartóztatásban lévő terhelt ideiglenes átszállítására vonatkozó eseti megállapodás megkötésére a vádirat benyújtása előtt a legfőbb ügyész, a vádirat benyújtása után, illetve a szabadságvesztés büntetést vagy szabadságelvonással járó intézkedést töltő személy esetében az igazságügy-minisztert felhatalmazni.

Az Nbjt. hivatkozott szakasza az ideiglenes átadásra vonatkozó megkeresés teljesítésének feltételeként megköveteli a fogva tartott személy kifejezett hozzájárulását az átadásba. Az Egyezmény 9. cikkének (6) bekezdése lehetővé teszi, hogy a 27. cikk (2) bekezdése szerinti értesítés megküldésekor minden egyes tagállam nyilatkozatban kijelentheti, hogy az átadásra vonatkozó megkeresés teljesítéséhez megköveteli az a fogva tartott hozzájáruló nyilatkozatát. Az Egyezményhez történő csatlakozásunkkor ezért az Európai Unió Tanácsának Főtitkárához a megerősítéssel kapcsolatos eljárás befejezéséről szóló tájékoztatás megküldésével egyidejűleg nyilatkoznunk kell arról is, hogy ebben az esetben megköveteljük a fogva tartott hozzájárulását.

A fogva tartott átszállítására az esetek nagy részében a bizonyítási kísérleten történő részvétel esetleg a (helyszíni) szemle, a helyszíni kihallgatás (mint a szemle sajátos esete), a felismerésre bemutatás, valamint a szembesítés foganatosítása érdekében van szükség. Egy új jogintézmény, a videokonferencia útján történő kihallgatás remélhetőleg csökkenti az ideiglenes átadásra vonatkozó megkeresések számát, hiszen így lehetőség van a legtöbb helyhez kötött eljárási cselekmény felváltására. A felismerésre bemutatás

⁴³ Az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény második kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikke az alapegyezmény 15. cikkét módosítva az Egyezményhez hasonlóan a fogva tartott személyek ideiglenes átadásával kapcsolatban nem teszi lehetővé a közvetlen kapcsolattartást. Sőt, a kiegészítő jegyzőkönyv 13. cikke még az Egyezmény által használt „központi hatóságok” közötti érintkezést tovább szűkítve ezen jogsegélyforma kapcsán csak az igazságügyi Minisztériumok útján történő kapcsolattartást teszi lehetővé.

és a szembesítés minden esetre jóval olcsóbban, gyorsabban és egyszerűbben megvalósítható lesz a tagállamok közötti videokapcsolat útján, mint a fogva tartott személy átadásával.

Videokonferencia útján történő kihallgatás

Az Egyezmény egyik legfontosabb vívmánya, hogy a bünyügyi együttműködés klasszikus formáinak megújítása,⁴⁴ továbbfejlesztése mellett a digitális technikai lehetőségeinek felhasználását biztosítva új eljárási formákat vezet be.

Az Európa Tanács már több éve foglalkozik a modern technológiáknak, mindenekelőtt a videokonferenciának a bünyügyi jogsegély keretében történő alkalmazásával.⁴⁵ A nemzeti eljárásjogokba történő bevezetését is sürgette, főként a tanúvédelem szempontjaira figyelemmel. A büntetőeljárásban alkalmazható audiovizuális eszközök szempontjából még az Európa Tanács 1997. szeptember 10-i R (97) 13. számú, a tanúk megfélemlítéséről és a védelem jogairól szóló ajánlása bír jelentőséggel. Az általános elvekről szóló részében kimondja, hogy a tanúknak olyan alternatív lehetőségeket kell biztosítani a vallomástételre, amelyek megkímélik őket a vádlottal való szemtől szembeni konfrontációtól. Lehetővé teszi ezek alapján például a különálló helyiségben történő vallomástételt is.

A videokonferencia útján tartott kihallgatás feltételeinek a belső jogban való megteremtésére vonatkozóan az Európai Unión belül is születtek szabályozási javaslatok, kezdeményezések. Az Európai Unió Tanácsának 1995. november 23-i, 95/C 327/04. számú, a szervezett bűnözés elleni harc során a tanúk védelméről szóló állásfoglalása felhívja a tagállamokat, hogy a tanúvédelem eszközeként vegyék figyelembe annak lehetőségét, hogy a tanú a terhelt kihallgatásától eltérő helyen, audiovizuális eszközök igénybevételével tegyen vallomást. Az Európai Unió Tanácsának 1996. december 20-i, 97/C 10/01. számú, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni harcban az igazságszolgáltatással együttműködő személyekről szóló állásfoglalása e személyek vonatkozásában is alkalmazni rendeli a fent említett, a tanúk védelméről szóló állásfoglalás irányelveit.⁴⁶

Az Egyezmény 10. cikke is lehetővé teszi a bünyügyi jogsegély keretében a tanúk és szakértők kihallgatását videokonferencia útján. Vádlott kihallgatását is lehetővé teszi, amelyet a tagállamok fenntartással zárhatnak ki, azonban ebben az esetben kötelezően előírja a vádlott hozzájárulásának beszerzését. Az intézmény alkalmazásának feltételként elég általánosan csak annyit kíván meg, hogy a kihallgatni szándékozott személynek a megkereső államban történő megjelenése nem kívánatos vagy nem lehetséges. Az új jogintézmény alkalmazásának gyakorlatilag csak jogi akadályai lehetnek – ha az el-

⁴⁴ A klasszikus jogsegélyformák szabályairól részletesen M. NYITRAI PÉTER: *Nemzetközi bünyügyi jogsegély Európában*. KJK-Kerszöv, Budapest, 2002.

⁴⁵ A probléma megvizsgálása érdekében 1993. január 14-én kelt mandátummal létrehozta a Bünyügyi Tárgyú Európai Egyezmények Alkalmazását vizsgáló Szakértői Bizottságot (PC-OC).

⁴⁶ Számos ország – részben az uniós és az európa tanácsi normákra, kezdeményezésekre figyelemmel – részletesen szabályozta a videokonferencia alkalmazását a büntetőeljárásban. Olaszországban a bírósági tárgyalás audiovizuális rendszer segítségével történő lefolytatásának lehetőségét a büntetőeljárás törvény 1992. évi módosításával teremtették meg. Németországban az audiovizuális technika segítségével történő kihallgatás lehetőségét a büntető perrendtartás 1998. április 30-i módosítása vezette be. Ausztriában a videokonferencia alkalmazásának lehetőségét az Osztrák Büntető Perrendtartás 1993. évi módosítása teremtette meg. Franciaországban a 2001-ben elfogadott törvénymódosítás vezette be a büntetőeljárásba a videokonferencia útján történő kihallgatás jogintézményét.

lentéses a megkeresett állam jogának alapelveivel – technikai akadályai azonban nem. Az Egyezmény 10. cikkének (3) bekezdése ugyanis lehetővé teszi, hogy a megkereső tagállam biztosítsa a videokonferencia lefolytatásához szükséges technikai eszközöket, ha azzal a megkeresett állam nem rendelkezik.

Az Egyezmény meghatározza a megkeresés tartalmi elemeit és a videokonferencia útján történő kihallgatás során szükséges további eljárési intézkedéseket. Mindenekelőtt megköveteli a megkeresett állam igazságügyi hatósága képviselőjének jelenlétét a kihallgatott személy személyazonosságának megállapítása, az eljárési jogainak biztosítása érdekében. Az Egyezmény szerint tolmács igénybevételét is lehetővé kell tenni, valamint adott esetben a kihallgatni kívánt személy védelméről is gondoskodni kell, és biztosítani kell, hogy a vallomás tételét mind a megkeresett, mind a megkereső állam joga szerint megtagadhassa. Mindezekon túlmenően külön jegyzőkönyvet kell felvenni a kihallgatásról, többek között rögzítve a jelen lévők személyi adatait és a kihallgatás technikai feltételeit.

A videokonferencia bűnügyi együttműködés keretében történő alkalmazásának egyik legnagyobb hátráltatója mindeddig az a tény volt, hogy a kihallgatást a megkereső állam gyakorlatilag közvetlenül folytatja le, így az eddig elfogadottaknál szélesebb körű részvételt biztosít számára az eljárési cselekmény teljesítésében. Az Egyezmény is ennek megfelelően írja elő a megkereső állam jogának alkalmazását, továbbá kifejezetten megfogalmazza a megkereső hatóságnak az eljárási cselekmény végrehajtása feletti rendelkezési, irányítási jogát. A megkeresett hatóságok számára a technikai feltételek megteremtése, a jelenlévők eljárési jogainak biztosítása, személyük azonosítása és a kihallgatás jegyzőkönyvben rögzítésének feladata marad meg: azaz lényegében csak másodlagos, mintegy hitelesítői feladatokat látnak el.

Az Egyezmény a megkereső állam hatóságának teljes rendelkezési jogának biztosításáért cserébe a kihallgatással kapcsolatban felmerült valamennyi költség viselésére kötelezi.

A belső jogi szabályozást érintő rendelkezése az Egyezménynek, hogy a bűnügyi jogsegély keretében foganatosított kihallgatás során elkövetett hamis tanúzás, hamis vád bűncselekményét, valamint a vallomástételi kötelezettség megtagadását a nemzeti eljárásban elkövetett hasonló cselekményekkel azonos módon szankcionálják.⁴⁷

Az Nbjt. 61. §-ának (1) bekezdése nem határozza meg pontosan, csak példálózó felsorolással említi az eljárási jogsegély keretében teljesíthető eljárási cselekményeket, így elvileg lehetővé teszi a videokonferencia útján történő kihallgatást is. Az Nbjt. 64. §-ának (1) bekezdése szerint az eljárási jogsegély teljesítése során főszabályként a magyar büntetőeljárási szabályok szerint kell eljárni. A hivatkozott bekezdés azonban biztosítja, hogy a megkereső hatóság kérelmére más eljárásmódot is alkalmazni lehet, ha ez nem összeegyeztethetetlen a magyar jogrendszer alapelveivel.

Az új Be. 211. §-ának (5) bekezdése eredetileg csak a nyomozási bíró számára biztosította, hogy az ülést zártcélú távközlő hálózat (videokonferencia) útján tartsa meg. Az új Be. módosításáról rendelkező 2002. évi I. törvény új jogintézményként vezette be a zártcélú távközlő hálózat útján történő tárgyalás jogintézményét. Az új Be. 244/A. §-ának (2) bekezdése határozza meg azokat az eseteket, amikor a tanács elnöke hivatalból

⁴⁷ Az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény második kiegészítő jegyzőkönyvének 9. cikke szabályozza a videokonferencia útján történő kihallgatást.

vagy kérelemre elrendelheti a tanúnak, illetőleg a vádlottnak zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatását.

A jogintézmény alkalmazására elsősorban a gyermekkorú tanú, a személy elleni erőszakos bűncselekmény sértettjének kihallgatása során kerülhet sor. A külön jogszabály rendelkezései alapján tanúvédelmi programban résztvevő vádlott vagy tanú is kihallgatható ezen a módon. A megkeresett bíróság útján történő, sokszor igen hosszadalmas és az alapeljárás elhúzódását eredményező tanúkihallgatások helyett is lehetővé teszi a Be., hogy a bíróság zártcélú távközlő hálózat útján hallgassa ki azt a tanút, akinek a tárgyaláson való megjelenése az egészségi állapotára vagy más körülményre tekintettel aránytalan nehézséggel járna. Az új Be. szerint zártcélú távközlő hálózat útján hallgatható ki az a fogva lévő tanú vagy vádlott is, akinek a tárgyaláson való megjelenése a közbiztonság veszélyeztetésével járna.

A hatályos magyar büntető eljárási szabályozás teljes mértékben összhangban van az Egyezmény rendelkezéseivel. Bíró vagy bírósági titkár jelenlétét írja elő a kihallgatásra szolgáló helyiségben az eljárási résztvevők személyazonosságának megállapítása, eljárási jogaik gyakorlásának biztosítása érdekében. Külön jegyzőkönyv felvételéről rendelkezik, és a tolmács igénybe vétele mellett lehetővé teszi a tanúvédelmi szabályok alkalmazását is.

Tekintettel arra, hogy a magyar eljárási szabályok is alkalmazásra kerülhetnek, így a bűnügyi jogsegély keretében lefolytatott eljárás során a vallomástétel megtagadására vonatkozó magyar eljárási szabályokat is figyelembe lehet venni, és a vallomástételi, közreműködési kötelezettség nem teljesítése esetén az eljárási jogban meghatározott szankciókat lehet alkalmazni. Ebben az eljárásban elkövetett hamis tanúzás és hamis vád is a magyar Büntető Törvénykönyv rendelkezéseinek alkalmazására teremt alapot.

Fontos előnye a videokonferencia útján történő kihallgatásnak, hogy míg a külföldről idézett tanú távolmaradása esetén vele szemben nem lehet szankciókat alkalmazni, addig az Egyezmény rendelkezései szerint a videokonferencia esetén az idézésre a megkereső állam szabályai az irányadóak, így a meg nem jelent személlyel szemben a magyar eljárásjogban biztosított kényszerintézkedések, szankciók alkalmazhatók. Megfelelő jogi eszközöket biztosítva így a megkeresett állam hatóságai számára ez a jogsegély-forma így jóval hatékonyabbá teszi az eljárást.

Az új Be. ugyan nem teszi lehetővé szakértő kihallgatását videokonferencia útján, azonban ez nem ellentétes a magyar jog alapelveivel. Tekintettel arra, hogy a megkereső állam jogát kell alkalmazni elsődlegesen a videokonferencia során, az erre irányuló megkeresés esetén nincs jogi akadály annak, hogy a magyar hatóságok, mint megkeresett fél szakértő kihallgatásához nyújtsanak segítséget. A szakértő kihallgatásának lehetőségét azonban a belső jogban megteremteni szükségtelen, mivel az teljes mértékben idegen a zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatás tanúvédelmi, áldozatvédelmi célkitűzéseitől.

Az önálló törvényben vagy az Nbjt.-ben azonban indokolt lehet a videokonferenciára vonatkozó megkeresés többlet tartalmi elemeit meghatározni. A megkeresésben ugyanis az Egyezménnyel összhangban indokolt meghatározni az eljárást lefolytató hatóságot és a meghallgatást végző személy nevét. Rendelkezni kell külön a kihallgatásról felvett jegyzőkönyv megküldéséről is.

Ennek a jogsegélyformának az esetében mindenképpen indokolt az igazságügyi hatóságok közötti közvetlen kapcsolat lehetőségének megteremtése. A videokonferencia lényege ugyanis éppen a gyorsaság és a közvetlen megvalósítás. A központi szervek

ebben az esetben csak továbbítói, formális szerepet játszanának, és lényegében csak az eljárás elhúzódsát eredményezné részvételük. Ez azonban nem zárja ki, hogy az érintett hatóság kérelmére segítséget nyújtsanak a jogsegély teljesítésével kapcsolatban (jogi tájékoztatás, kapcsolatfelvétel segítése). Természetesen a legfőbb ügyész és az igazságügy-miniszter kizárólagos jogkörébe tartozna ekkor is a jogsegély teljesítésének megtagadásáról való döntés, az ezzel kapcsolatos körülmények vizsgálata, ha ennek kérdése merül fel.

A közvetlen kapcsolattartásban magyar részről csak a bíróságok vennének részt, mivel az elkövetkező években kiépítésre kerülő rendszer szerint csak a bíróságok és a büntetés-végrehajtási intézetek, valamint esetleg a későbbiekben néhány rendőri szerv rendelkeznenek megfelelő infrastruktúrával. Másrészt az új Be. szabályai szerint csak a bíróság rendelheti el a zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatást, ezért ez a jogintézmény a nemzetközi együttműködés szempontjából a bíróságok közötti eljárási jogsegély hatálya alá tartozik. Az ügyészhez érkező megkeresések teljesítése is a bíróság feladata lenne. A belső szabályozásban gondoskodni kell majd az előre láthatólag az igazságügyi zártcélú távközlő hálózat rendszergazdai feladatait — tehát szervezési-technikai-működtetési feladatokat — ellátó Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatalának tájékoztatásáról, illetőleg bevonásáról a közvetítés megszervezésébe.

Telefon-konferencia alkalmazása

Az Egyezmény 12. cikkében egy másik technikai eszköz, a telefon felhasználásával történő kihallgatás szabályait határozza meg. Fontos eltérés a video-konferenciától, hogy nem teszi lehetővé vádlott telefon-konferencia útján történő kihallgatását és a szakértő vagy tanú kihallgatása esetén is kötelező jelleggel előírja hozzájárulásuk beszerzését. Az előzetes hozzájárulás beszerzéséről a megkereső államnak kell gondoskodnia, és a hozzájáruló nyilatkozatot már a megkeresésben szerepeltetni kell. A teljesítés megtagadásának azonban ebben az esetben is alapja lehet az, ha ez a jogintézmény ellentétes a megkeresett tagállam jogrendszerének alapelveivel.

Az intézmény idegen a legtöbb európai eljárási jogtól, ezért is rendelkezik úgy az Egyezmény, hogy a tagállamok külön megállapodásban rögzítik a teljesítés feltételeit. Az Egyezmény azonban a feltételek kapcsán visszautal a video-konferencia rendelkezéseire.⁴⁸

Az új Be.-ben foglalt szabályozás a magyar hatóságok által nem a bünyügyi jogsegély keretében lefolytatott büntetőeljárás során nem teszi lehetővé a telefon-konferencia útján történő kihallgatást. Nem indokolt ennek szabályozása a büntetőeljárás törvényben – ezt az Egyezmény nem is követeli meg – figyelemmel arra, hogy ez az intézmény éppen a video-konferenciától eltérő jellege folytán jelentősen korlátozza a közvetlenség elvének érvényesülését.

Az új szabályozás azonban az Nbjt. 64. §-ával összhangban nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy a zártcélú távközlő hálózat útján való kihallgatásra vonatkozó rendelkezésekben foglalt lényeges garanciális szabályok megtartásával nemzetközi jogsegélykérelem teljesítése keretében külföldi állam megkeresésére sor kerüljön a tanú és a szakértő telefon-konferencia útján történő kihallgatására, illetőleg meghallgatására.

⁴⁸ Az európai bünyügyi jogsegélyegyezmény második kiegészítő jegyzőkönyvének 10. cikke szabályozza a telefon-konferencia útján történő kihallgatást.

A telefon-konferencia esetén is biztosítani és szabályozni kell a kihallgatott személy azonosításához, személyazonossága igazolásához, valamint befolyásmentes vallomástételéhez, illetőleg a tanúvédelmi program hatálya alatt álló személy biztonságához, szükséges eljárási garanciákat. Ez azonban a video-konferencia szabályaira történő utalással megoldható. Egyetlen eltérés csak az, hogy a telefon-konferencia esetében nemcsak bíró, illetőleg bírósági titkár biztosíthatja a személyazonosság megállapítását, az eljárási jogok gyakorlását, hanem ügyész, illetőleg ügyészségi titkár is. A megkeresés tartalmi kellékei is hasonlóak, egyetlen többlet elemet a hozzájáruló nyilatkozat jelenti.

Az eljárás egyszerűségére, gyorsaságára figyelemmel indokolt ebben az esetben is a területileg illetékes igazságügyi hatóságok közötti közvetlen együttműködés lehetőségének biztosítása. A video-konferenciától eltérően itt az ügyészség is részt vehet a megkeresés teljesítésében, hiszen az ahhoz szükséges infrastruktúra a rendelkezésére áll.

Ellenőrzött szállítás

Az Egyezmény 12. cikke a jogi norma leginkább keretjellegű szabályozását adja, szinte konkrét rendelkezéseket nem is tartalmaz ezzel az alapvetően a rendőri együttműködés területére tartozó jogsegély-formával kapcsolatban.⁴⁹ A cikk nem is határozza meg az ellenőrzött szállítás fogalmát, illetőleg nem is írja körül ezt a kifejezést.⁵⁰ Mindösszesen arra szorítkozik, hogy kötelező jelleggel előírja a tagállamok részére az ellenőrzött szállítások alkalmazásának biztosítását.

Az ellenőrzött szállítás gyakorlatilag az operatív nyomozás egyik, leginkább a nemzetközi bünszervezetek, hálózatok felderítését elősegítő eszköze. Lehetővé teszi, hogy a lehető legszélesebb körben azonosítsák egy-egy bűnözői hálózat tagságát, az őket segítők körét.

Az általános megfogalmazás révén az Egyezmény azonban a Schengeni Végrehajtási Egyezményben meghatározottakhoz képest jelentősen kiterjeszti az ellenőrzött szállítás alkalmazási körét. Az Egyezmény egyetlen megszorító feltételként szabályozza, hogy a jogsegélyre csak kiadatási bűncselekmény⁵¹ miatt indult nyomozás során van lehetőség, míg a hivatkozott nemzetközi szerződés csak a kábítószer-kereskedelemmel összefüggő bűncselekmények területén tette lehetővé alkalmazását.

Az Egyezmény konkrét rendelkezései mindösszesen arra szorítkoznak, hogy meghatározza, hogy az ellenőrzött szállítás engedélyezéséről a döntést a megkeresett állam illetékes hatósága hozza meg. Rendelkezik továbbá arról, hogy az ellenőrzött szállításra az Egyezmény alapelveivel ellentétben a megkeresett állam joga az irányadó, tehát ebben az esetben kifejezetten visszatér a *locus regit actum* elvéhez. Ennek megfelelően az intézkedési, irányítási hatáskört is a megkeresett tagállam illetékes hatóságai gyakorolják.

Az Nbjt. nem szabályozza az alapvetően a rendőrségi együttműködés területére tartozó jogsegély-formát. A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiak-

⁴⁹ Az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény második kiegészítő jegyzőkönyvének 18. cikke hasonlóan keretjelleggel szabályozza az ellenőrzött szállításokat.

⁵⁰ A Magyarázó Jelentés a már meglévő tagállami gyakorlatra, valamint az Europol által kidolgozott „Az Európai Unió kézikönyve az ellenőrzött szállításokról” elnevezésű dokumentumra, amely pontosan meghatározza az ellenőrzött szállítás módjait, végrehajtásának szabályait.

⁵¹ A kiadatási bűncselekmény fogalmát az Európai Unió tagállamai közötti kiadatásról szóló 1996. szeptember 27-i egyezmény határozza meg.

ban: Rtv.) 64. §-a (1) bekezdésének g) pontjában szabályozza és 68/F. §-a (1) bekezdésének d) pontjában pontosan meghatározza ennek a jogsegély-formának a fogalmát.⁵²

Az igazságügyi szervek együttműködése területén szabályozási mintaként szolgálnak a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény 17–19. §-ában foglalt rendelkezések.

Az új törvényben az ellenőrzött szállítások vonatkozásában mindenképpen legalább a halasztást nem tűrő esetekben a területileg illetékes igazságügyi szervek közötti közvetlen együttműködést is lehetővé kell tenni. Az intézmény lényege ugyanis éppen a gyors reagálás, legtöbbször így az intézkedés megtétele azonnali cselekvést igényel, és ezért a közvetlen kapcsolattartás elengedhetetlen. Ugyanakkor a főszabály a központi szervek közötti eseti megállapodás megkötése lenne.

Az ellenőrzött szállítások kapcsán az ügyészségi szervezet rendelkezne döntési, engedélyezési, ellenőrzési és irányítási jogosultsággal. Ez a jogkör összhangban lenne az ügyészségnek az új Be.-ben alapvetően megváltozott eljárási szerepével. Az új Be. a hatályos szabályozástól eltérő új viszonyt alakít ki a büntetőeljárás nyomozati és bírósági szakasza között, és ennek megfelelően lényegesen megváltoztatja az ügyész szerepét is. Az új Be. 35. §-a értelmében a nyomozó hatóság a nyomozást az ügyész rendelkezése alapján, vagy a hivatkozott jogszabályhely (2) bekezdésében meghatározott esetekben önállóan végzi. A nyomozati szakban az ügyész központi szerepét fogalmazza meg az új Be. 165. §-ának (1) bekezdése, amikor kimondja, hogy az ügyész rendelkezik a nyomozásról. Az új Be. 28. §-ának (3) bekezdése rendelkezik arról, hogy az ügyész a vádemelés feltételeinek megállapítása végett nyomozást végeztet vagy nyomoz. A nyomozás során foganatosítandó bizonyítási cselekmények kapcsán is az új Be. kifejezetten kiemeli az ügyész jogkörét.

Az eseti megállapodás megkötésére a Legfőbb Ügyészség lenne jogosult, míg sürgős esetben a Legfőbb Ügyészség egyidejű értesítése és utólagos jóváhagyása mellett a területi ügyészi szervek közvetlen kapcsolattartására is mód nyílna.

Az új jogszabályban azonban mindenképpen meg kell határozni a megállapodás lényeges tartalmi elemeit, hasonlóan a 2002. évi LIV. törvény 18. §-ához. A megalkotandó szabályozás az ellenőrzött szállítás alkalmazását lehetővé tenné valamennyi bűncselekménnyel összefüggésben, hiszen semmi nem indokolja egy meghatározott bűncselekményi körre leszűkíteni ennek a titkos információgyűjtési eszköznek az alkalmazását.

Az új törvényben foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni minden olyan megkeresésre, amely már folyamatban lévő büntetőeljárással összefüggésben született, míg a felderítési, bűnmegelőzési eljárásban előterjesztett megkereséseket a 2002. évi LIV. törvény szabályai szerint kell végrehajtani.

Az ellenőrzött szállítás a fentebb felvázoltak mellett felveti a külföldi nyomozó hatóság tagjának a magyar állam területén gyakorolható eljárási jogosítványainak kérdését is, amelynek megválaszolására a közös nyomozócsoport kapcsán kerül sor.

⁵² Az Rtv. 68/F. §-a (1) bekezdésének d) pontja szerint ellenőrzött szállítás: a nyomozó hatóság olyan leplezett tevékenysége, amelynek során – a nemzetközi együttműködés keretében, folyamatos és fokozott ellenőrzés mellett – lehetővé teszi a megfigyelés alatt álló elkövető számára az általa birtokolt, a bűncselekménye tárgyi bizonyítási eszközt képező dolognak az ország területére történő behozatalát, más ország területére irányuló kivitelét, az ország területén történő átszállítását annak érdekében, hogy a bűncselekmény elkövetői a lehető legszélesebb körben felderíthetők legyenek, a nemzetközi bűncselekmény tényállása megállapíthatóvá váljék.

Közös nyomozócsoport

A közös nyomozócsoport létrehozatalának célja a klasszikus jogsegélyformák mellőzése, kiváltása a bizonyítékok felkutatása, összegyűjtése során. A több államot is érintő, határon átnyúló bűncselekmények felderítése esetén a közös nyomozócsoport alkalmazása lehet a leghatékonyabb eszköz.⁵³ A közös nyomozó csoport intézményének fontosságát jelzi, hogy az Európai Unió Tanácsa az Egyezménynek az erre vonatkozó rendelkezéseit kiemelve önálló kerethatározatban⁵⁴ szabályozta a közös nyomozó csoport tevékenységét, biztosítva így ezen rendelkezések alkalmazását mindaddig, míg az Egyezmény hatályba nem lép.

Az Egyezmény 13. cikkének (1) bekezdése értelmében két vagy több tagállam illetékes hatóságai, meghatározott céllal és korlátozott időtartamra, közös nyomozócsoportot állíthatnak fel a csoportot létrehozó egy vagy több tagállamban végrehajtandó bűnügyi nyomozás elvégzése céljából.⁵⁵ Az Egyezmény példálódzó jelleggel meghatározza azokat az eseteket is (más tagállamokat is érintő bonyolult büntetőeljárás és a több tagállam párhuzamos eljárása), amelyekben indokolt létrehozni a közös nyomozócsoportot.

A közös nyomozócsoport kapcsán két alapvető kérdés vetődik fel. Egyrészt az eljárást meghatározó jog kérdése, másrészt a beszerzett bizonyítékok felhasználásának kérdése. Az Egyezmény alapelveként az eljárási cselekmény foganatosításának helye szerinti joga alkalmazását írja elő. Ez csak abban az esetben okoz alkalmazási esetleg működési nehézségeket, ha a csoport gyakran vált tagállamot. Erre az esetre is megnyugtató megoldást talál az Egyezmény, amikor előírja, hogy a csoport vezetője azon tagállam nyomozásban részt vevő illetékes hatóságának a képviselője, amely tagállamban a csoport tevékenykedik. Így mindig az adott jogot és viszonyokat legjobban ismerő személy vezetheti a csoportot.

A bizonyítékok felhasználásával kapcsolatban az Egyezmény elég szűkszavúan és szigorúan rendelkezik. Lényegében a közös nyomozócsoport tevékenysége során beszerzett információkat akként kezeli, mintha azok jogsegély keretében kapták volna meg, így azok felhasználására a külföldi államnak jelentős befolyása lehet. Talán jobban segítené a csoport munkája eredményeként összegyűjtött bizonyítékok hatékony felhasználását, ha az Egyezmény elvével szakítva a közös nyomozó csoport által külföldön beszerzett információt, bizonyítási eszközt a belföldön összegyűjtötttel azonos módon használhatja fel valamennyi részt vevő állam. Erre a szabályozási áttérésre még várni kell.⁵⁶

⁵³ Ezt jelenleg még nem támasztja alá az uniós gyakorlat és tapasztalat. Franciaországban két országgal létesítettek két különböző ügyben közös nyomozócsoportot. Mind a holland mind a spanyol nyomozócsoport működése akadozik, legfőképpen anyagi nehézségek, illetőleg a költségek előlegezésének, viselésének és megosztásának nem pontos szabályozása miatt (mindemellett a holland csoport éppen a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények felderítésére alakult).

⁵⁴ A Európai Unió Tanácsa 2002. június 13-i kerethatározata a közös nyomozócsoportokról csak az Egyezmény hatályba lépésig alkalmazható.

⁵⁵ Az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény második kiegészítő jegyzőkönyvének 20. cikke hasonlóan szabályozza a közös nyomozócsoport intézményét.

⁵⁶ Csak részben kapcsolódik a bizonyítékok felhasználhatóságának átfogó tárgyköréhez az a kérdés, hogy miként használhatók fel a nyomozó csoport által begyűjtött bizonyítékok akkor, ha csoport munkájával egyidejűleg hazánkban nem indult az adott bűncselekmény alapján önálló büntetőeljárás. A közös nyomozó csoport által beszerzett bizonyítéknak a csoport eljárását követően indult magyar büntetőeljárásban való felhasználására az új Be. 76. §-ának (2) bekezdése az irányadó.

Az Egyezmény a külföldön működő ún. kiküldött tagok számára nemcsak az eljárási cselekményeken való jelenlét jogát biztosítja, hanem a csoport vezetőjének utasítására és a küldő állam jóváhagyása alapján eljárási cselekmények végrehajtásában is közreműködhetnek. Mindezek mellett megkereshetik saját nemzeti a hatóságait intézkedések fogantatására érdekében.

Az Nbjt. nem szabályozza az alapvetően a rendőrségi együttműködés területén kialakult jogsegély-formát. Ezzel kapcsolatos belső szabályozásunk is a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény megalkotásához kapcsolódik.

Mindenekelőtt érdemes megvizsgálni a közös nyomozócsoport működésének egyik sarokpontját jelentő intézményt: a külföldi nyomozó hatóság tagjának cselekvési jogkörét.

Az Rtv. 2. §-ának (4) bekezdése szerint nemzetközi megállapodás alapján magyar rendőr külföldön, külföldi rendőr a Magyar Köztársaság területén rendőri jogosítványokat gyakorolhat. Ezzel a rendőrségi törvény megteremtette a külföldi rendőr Magyarországon történő intézkedésének jogi alapjait. Egyetlen probléma volt csak: ezeket a jogosítványokat csak a büntetőeljárásról kívül gyakorolhatta, mivel a büntetőeljárásról szóló törvény nem biztosította a külföldi nyomozó hatóság tagja számára sem a jelenlétet sem az eljárási cselekmény fogantatásának jogát.

Részleges áttörést csak az új Be.-t módosító 2003. évi II. törvény hozott, amely biztosította a nyomozás során a jelenléti jogot. Az új Be. 184. §-ának (8) bekezdése szerint a külföldi állam nyomozó hatóságának tagja nyomozási cselekményeken jelen lehet. Az Egyezmény rendelkezéseinek magyar jogba történő átültetése kapcsán ezért törvényi szinten biztosítani kell legalább a közös nyomozó csoportban részt vevő külföldi nyomozó számára az eljárási cselekmények fogantatásának jogát. Korlátozásként lehet beiktatni, hogy azt csak a csoport vezetőjének utasítására, a csoport legalább egy magyar tagjának jelenlétében végezheti.

Garanciális szempontból fontosnak tartom, hogy közös nyomozó csoport tagja magyar részről csak ügyész lehet, vagy biztosítani kell a közös nyomozó csoport tevékenysége felett az ügyészi felügyeletet. Ez a megoldás – mindenekelőtt az első – összhangban lenne az új Be.-ben az ügyésznek a nyomozás során elfoglalt, a hatályos szabályozástól koncepcionálisan eltérő szerepével. Az új Be. 35. §-a értelmében a nyomozó hatóság a nyomozást az ügyész rendelkezése alapján, vagy a hivatkozott jogszabályhely (2) bekezdésében meghatározott esetekben önállóan végzi. A nyomozati szakban az ügyész központi szerepét fogalmazza meg az új Be. 165. §-ának (1) bekezdése, amikor kimondja, hogy az ügyész rendelkezik a nyomozásról. Az új Be. 28. §-ának (3) bekezdését módosítva rendelkezik arról, hogy az ügyész a vádemelés feltételeinek megállapítása végett nyomozást végeztet vagy nyomoz. A nyomozás során fogantatandó bizonyítási cselekmények kapcsán is az új Be. kifejezetten kiemeli az ügyész jogkörét.

A saját nemzeti hatóságoknak intézkedések fogantatására érdekében történő megkeresésére az új Be. 71. és 178/A. §-a megfelelő lehetőséget biztosít. Más eljárási szabályok esetében azonban az igazságügyi szervek együttműködése területén szabályozási mintaként szolgálhatnak a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény 20–23. §-ában foglalt, a közös büntetőeljárás csoportra vonatkozó rendelkezések. A külföldi nyomozó hatóság tagjára vonatkozó rendelkezések között a

kényszerítő eszközök alkalmazásának korlátozásán túlmenően álláspontom szerint általános jelleggel kell kimondani a kényszerintézkedések foganatosításának tilalmát.

A közös nyomozó csoport létrehozásáról szóló megállapodás megkötésére álláspontom szerint a legfőbb ügyész lenne jogosult. A Legfőbb Ügyészség ezen jogköre fontos garanciát jelent a megállapodás tartalmi minőségének biztosítására, a magyar jogalkalmazói és bűnüldözési érdekek kellő figyelembe vételére a közös nyomozó csoport feladatának, tevékenységi körének meghatározása során. Az új jogszabály természetesen meghatározná a megállapodás főbb tartalmi elemeit.

Az új törvény szerinti közös nyomozó csoportra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni abban az esetben, ha a nyomozó csoport működésének alapjául szolgáló bűncselekmény miatt bármely résztvevő államban már büntetőeljárás van folyamatban, míg az ezt megelőzően, a bűnügyi felderítés érdekében létrejött csoportra a 2002. évi LIV. törvénynek a közös büntetőeljárás csoportra vonatkozó szabályait kell figyelembe venni.

Fedett nyomozás

Az Egyezmény 14. cikke lehetővé teszi, hogy a megkereső és a megkeresett tagállam megállapodjon abban, hogy a nyomozás során egymást fedett vagy hamis személyazonossággal tevékenykedő tisztviselők útján segítik (fedett nyomozás).⁵⁷ Az Egyezmény ezzel az intézménnyel kapcsolatban áttöri a közvetlen együttműködés, kapcsolattartás elvét, és kizárólag a tagállamok közötti megállapodásról, illetőleg a tagállamok döntési jogáról szól. Rendelkezik továbbá arról, hogy a fedett nyomozó eljárására értelemszerűen a megkeresett állam joga az irányadó, tehát ebben az esetben kifejezetten visszatér a *locus regit actum* elvéhez.

Az Egyezmény lehetővé teszi, hogy a 27. cikk (2) bekezdésének rendelkezései szerinti értesítések megküldésekor — amelyben a tagállamok tájékoztatják az Európai Unió Tanácsának Főtitkárát az Egyezmény elfogadásához az alkotmányos szabályaik szerint szükséges eljárás befejezéséről — a tagállamok kinyilváníthassák, hogy e cikk rendelkezéseit nem tekintik magukra nézve kötelezőnek.

Álláspontom szerint nem indokolt a fedett nyomozásra vonatkozó rendelkezések alkalmazásának fenntartással való kizárása figyelemmel arra is, hogy a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény 25–26. §-a már lehetővé teszi a büntetőeljárás megelőzően a fedett nyomozó alkalmazását. Sőt, a törvény nem teljesen egyértelműen fogalmaz a rendelkezések tárgyi hatályával kapcsolatban, hiszen a korábbi felderítési, bűnmegelőzési fordulatok helyett kizárólag a „bűnüldözés eredményessége érdekében” kifejezést használja. Így azt a megtévesztő látszatot kelti, hogy a törvény rendelkezései a büntetőeljárás szakra, illetőleg az igazságügyi együttműködésre is kiterjednek. Ez pedig elfogadhatatlan, főképp arra tekintettel, hogy a NEBEK-nek és a központi bűnüldöző szervnek a feladatkörébe tartozik a megállapodás kezdeményezése, illetőleg megkötése.

Világosan el kell tehát határolni az új törvényben, hogy az igazságügyi együttműködés egyes formáit szabályozó törvény rendelkezéseit kell alkalmazni a fedett nyomozás kapcsán, ha akár a megkeresés alapját már megindult büntetőeljárás képezi, míg az ezt

---

⁵⁷ Az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény második kiegészítő jegyzőkönyvének 19. cikke hasonlóan szabályozza a fedett nyomozó intézményét.

megelőzően, a bűnügyi felderítés keretében alkalmazott fedett nyomozás kapcsán a 2002. évi LIV. törvénynek a szabályait kell figyelembe venni.

A fedett nyomozó alkalmazásáról szóló megállapodás megkötésére álláspontom szerint a legfőbb ügyész lenne jogosult. A Legfőbb Ügyészség e jogköre fontos garanciát jelent a megállapodás tartalmi minőségének biztosítására, a magyar jogalkalmazói és bűnüldözési érdekek kellő figyelembe vételére a fedett nyomozó jogkörének, tevékenységi körének meghatározása során. Az új jogszabály természetesen meghatározná a megállapodás főbb tartalmi elemeit.

A fedett nyomozó magyarországi eljárása esetén biztosítani kell tevékenysége feletti magyar ügyészi törvényességi felügyeletet.

A külföldi nyomozó hatóság tagjának cselekvési jogkörével és a beszerzett bizonyíték felhasználásának problematikájával kapcsolatban a közös nyomozó csoportnál kifejtettek az irányadók.⁵⁸

A külföldi tisztviselők felelőssége

Az Egyezmény 15. cikkében a külföldi tisztviselők büntetőjogi, míg 16. cikkében, a polgári jogi felelősségük szabályairól rendelkezik. A külföldi tisztviselők felelősségének kérdése természetesen csak a korábban kizárólag a rendőri együttműködés keretébe tartozó új jogsegély-formáknál merül fel, mivel azok esetében járnak el egy tagállam tisztviselői más állam területén. A külföldi tisztviselők felelősségének kérdése így csak az ellenőrzött szállításra, a közös nyomozócsoportra és a fedett nyomozásra vonatkozó rendelkezések alkalmazása kapcsán merül fel.

A polgári jogi felelősségük kérdéskörét nem kívánom jelen esetben tárgyalni, azzal kapcsolatban a Polgári Törvénykönyvnek az államigazgatási jogkörben okozott kárra vonatkozó szabályait kell alapos elemzés tárgyává tenni.

A büntetőjogi felelősség kapcsán az Egyezmény kimondja, hogy a külföldi tisztviselők a sérelmükre vagy általuk elkövetett bűncselekmények tekintetében a tevékenység helye szerinti tagállam tisztviselőivel azonos elbánásban részesülnek.

A hatályos Btk. rendelkezései nem felelnek meg az Egyezmény követelményeinek. Egyrészt a Btk. a 137. §-ának 3. pontjában határozza meg a külföldi hivatalos személy fogalmát. Eszerint külföldi hivatalos személy:

- a) a külföldi állam joga szerint jogalkotási, igazságszolgáltatási vagy közigazgatási feladatot ellátó személy,
- b) nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezetnél szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szervezet rendeltetésszerű működéséhez tartozik;
- c) nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezet közgyűlésébe, testületébe megválasztott személy;
- d) a Magyar Köztársaság területén, illetőleg állampolgárai felett joghatósággal rendelkező nemzetközi bíróság tagja, a nemzetközi bíróságnál szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a bíróság rendeltetésszerű működéséhez tartozik.

⁵⁸ A fedett nyomozás során beszerzett bizonyítékok felhasználásának kérdéséről részletesen szól DR. LIGETI KATALIN A nemzetközi bűnügyi együttműködés az Európai Unióban. *Magyar Tudományos Akadémia, N 15. Közlemények*, Budapest, 2001, 92–93. p.

A meghatározásból sajnálatosan egyértelműen kiderül, hogy az nem terjed ki a külföldi nyomozó hatóságok tagjaira. A nyomozó hatóság tagja ugyanis a büntetőeljárás során közhatalmi feladatokat lát el, a Btk. meghatározás azonban erre a feladatkörre nem terjed ki, csak a jogalkotási, igazságszolgáltatási vagy közigazgatási feladatot ellátó személyre.

Kétirányú következtetés vonható ebből le. Egyrészt bár a 2001. évi XXI. törvény az Egyesült Nemzetek saját és kisegítő személyzetének biztonságáról szóló, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének XLIX. ülészakán, 1994. december 9-én elfogadott Egyezményt,⁵⁹ valamint a nemzetközileg védett személyek, köztük a diplomáciai képviselők ellen elkövetett bűncselekmények megelőzéséről és megbüntetéséről szóló, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXVIII. ülészakán, az 1973. évi december hó 14. napján elfogadott Egyezmény⁶⁰ egyezmények rendelkezéseivel összhangban megteremtette a külföldi hivatalos személynek a magyar hivatalos személlyel azonos büntetőjogi védettséget a sérelmére elkövetett bűncselekmények tekintetében. Ez a lényeges módosítás a sérelmükre elkövetett cselekmények tekintetében lehetővé teszi az Egyezmény rendelkezéseinek megfelelő alkalmazását, de csak abban az esetben, ha a külföldi hivatalos személy fogalma a korábban részletezettek szerint módosításra kerül, átfogva a közhatalmi feladatokat ellátó külföldi hivatalos személyeket is.

A külföldi hivatalos személyek által elkövetett bűncselekményeknek a magyar hivatalos személyek által elkövetett bűncselekményekkel azonos büntetőjogi fenyegetettségének megteremtése azonban már jóval nehezebb, koncepcionális változtatásokat igénylő munka. Ebben az esetben ugyanis már nem elegendő a külföldi hivatalos személy fogalmának kiterjesztése a közhatalmi feladatokat ellátó külföldi hivatalos személyre, hanem a sajtóképi különös bűncselekmények rendszerének részbeni megváltoztatásáról van szó.

A hatályos Btk. csak egyetlen körben biztosítja a külföldi hivatalos személynek a magyarral azonos büntetőjogi megítélését: ez pedig a vesztegetés és a befolyással üzérkedés. A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) 29 tagállama (köztük Magyarország), valamint a nem tagállamként csatlakozni kívánó Argentína, Brazília, Bulgária, Chile és Szlovákia által 1997. november 21-én elfogadott, a nemzetközi üzleti tranzakciókban a külföldi hivatalos személyek megvesztegetéséről szóló egyezmény rendelkezéseinek megfelelő büntetőjogi tényállásokat az 1998. évi LXXXVII. törvény iktatta be a Btk.-ba a nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények (XV. Fejezet VIII. Cím) csoportjának megalkotásával. Az OECD Egyezmény követelményeinek megfelelően a külföldi hivatalos személyek a magyarokkal azonos elbírálása alá esnek e vesztegetési, befolyással üzérkedési cselekmények vonatkozásában.

A másik fontos területe a hivatalos személyekkel kapcsolatos sajtóképi különös bűncselekményeknek a Btk. XV. Fejezetének IV. Címében meghatározott hivatali bűncselekmények köre. E bűncselekményeket az Egyezményben meghatározott rendelkezések

---

⁵⁹ Az Országgyűlés a 2001. évi XIII. törvénnyel hirdette ki az Egyesült Nemzetek saját és kisegítő személyzetének biztonságáról szóló, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének XLIX. ülészakán, 1994. december 9-én elfogadott Egyezményt.

⁶⁰ A nemzetközileg védett személyek, köztük a diplomáciai képviselők ellen elkövetett bűncselekmények megelőzéséről és megbüntetéséről szóló, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXVIII. ülészakán, az 1973. évi december hó 14. napján elfogadott Egyezményt az 1977. évi 22. törvényerejű rendelet hirdette ki.

nek a magyar jogba történő átültetését követően a külföldi nyomozó hatóság tagja is megvalósíthatja hazánkban; például a közös nyomozó csoport tagjaként, hatásköre túllépésével elkövetett kényszervallatást, vagy fedett nyomozóként a jogosulatlan titkos információgyűjtést. Mindezekre figyelemmel, az Egyezményrel való összhang megteremtése érdekében a Btk. módosításával a hivatali bűncselekmények elkövetőjeként a magyar hivatalos személy mellett meg kell jeleníteni a külföldi hivatalos személyt is.

Távközlő hálózat lehallgatása

A távközlési berendezések lehallgatásának a bűnügyi együttműködés keretében történő szabályozását a technikai fejlesztés, a távközlési rendszerek és standardok megváltoztatása tette szükségessé. Az európai államok között a 90-es évek végéig nagyrészt analóg rendszerű, földi telekommunikációs állomások biztosították a kapcsolatot, amelyek kivétel nélkül nemzeti rendszerek voltak. Tekintettel arra, hogy minden államban volt földi távközlési állomás, így arra rákapcsolódva más tagállam közreműködése nélkül hallgathatta le a távközlési hálózatokat. Az európai kontinensen 1998-ban bevezették a digitális alapú, műholdas távközlési rendszereket. Az új kommunikációs technikai jellemzője, hogy nem szükséges minden államban földi távközlő állomások telepítése. Azokban az államokban, amelyekben nem telepítettek földi távközlő állomást, fennállt a veszélye, hogy nem férnek hozzá a műholdak útján továbbított kommunikációhoz, és így adott esetben saját belső távközlési hálózatukat sem tudják lehallgatni.

Az Egyezmény erre a technikai jellegű problémára jogi válaszként 17–20. cikkeiben megteremtette mind a földi alapú, mind a műholdas rendszerű távközlő hálózat lehallgatásának szabályait. A távközlő hálózat fogalmát kiterjesztően kell értelmezni, így az az Internetet is átfogja.

Az Egyezmény 18. cikke alapján az egyik tagállam hatáskörrel rendelkező hatósága a másik állam hasonló hatóságától jogsegélyt kérhet távközlő hálózat lehallgatásához, ha egy személy kommunikációjának kifürkészéséhez a másik tagállam segítségére van szükség. A főszabály ebben az esetben a távközlő hálózat lehallgatása és az így megismert közlés, adat közvetlen továbbítása.⁶¹ A lehallgatás során az információk rögzítésére, majd ezeknek a továbbítására az Egyezmény 18. cikke (6) és (7) bekezdésére figyelemmel csak kivételesen, igen szűk körben van mód, ha a tagállam nem képes biztosítani a közvetlen továbbítást.

Ha a lehallgatással érintett személy nem a megkeresett tagállam területén tartózkodik, akkor a megkeresett tagállam nem szabhat feltételt a megkeresés teljesítéséhez, azt végre kell hajtania. Amennyiben a lehallgatással érintett személy a megkeresett tagállam területén tartózkodik, a megkeresésnek csak akkor kell eleget tenni, ha a megkeresett tagállam saját joga szerint is helye lehetne az intézkedés foganatosításának. A kérelem teljesítése ekkor olyan feltételhez köthető, amelyet hasonló esetben a belső jog is előír.

Az Egyezmény 19. cikke lehetővé teszi a lehallgatásra irányuló jogsegély olyan módját is, mely szerint a megkeresett államban lévő távközlő hozzáférési ponthoz (földi állomáshoz) a megkeresett állam egy kijelölt szolgáltató útján közvetlen hozzáférést biztosít. Ezt a jogsegély-formát csak abban az esetben lehet igénybe venni, ha az érintett személy nem a megkeresett tagállamban tartózkodik és a személy kommunikációja köz-

⁶¹ A Tanács 1995. január 17-én elfogadott határozata a távközlési hálózatok jogszerű lehallgatásáról, kötelezi a szolgáltatókat, hogy a lehallgatott közléshez kapcsolódó kísérő adatokat is a bűnüldöző szervek rendelkezésére bocsássák.

vetlenül nem hozzáférhető a megkereső állam számára. A jogsegély lényege ekkor az, hogy a lehallgatás a rendelkezésre bocsátott hozzáférési ponton (földi állomáson) keresztül, a megkeresett tagállam közvetlen közreműködése nélkül történik. Az így biztosított hozzáférési pont csak büntető ügyben történő lehallgatás érdekében használható, és csak a megkereső (lehallgató) tagállam területén tartózkodó kommunikáció kifürkészésére.

Az Egyezmény 20. cikke szerint, ha a lehallgatás a másik tagállam technikai segítségével is lehetséges e másik tagállam területén tartózkodó személy vonatkozásában, akkor a lehallgatást elrendelő (lehallgató) tagállam hatóságának csak értesítenie kell a másik tagállamot a lehallgatásról. Az értesített tagállam illetékes hatóságainak legkésőbb 96 órán belül az értesítésre válaszolniuk kell. A válaszban kérhetik a lehallgatás abbahagyását, ha azt saját joga sem tenné lehetővé az adott esetben, illetve az európai bűnügyi jogsegélyegyezmény 2. cikkében meghatározott feltételek alapján nem engedélyezhető. A tagállamoknak folyamatosan, éjjel nappal működő kapcsolattartási pontokat kell felállítaniuk a 96 órán belül történő válaszadás feltételeinek megteremtése érdekében.

Az Nbjt. külön nem rendelkezik a távközlő hálózatok lehallgatására vonatkozó bűnügyi jogsegélyről. Nem zárja ki azonban annak teljesítését sem, figyelemmel 61. §-ának (1) és 64. §-ának (1) bekezdésére. A bűnügyi jogsegély keretében történő lehallgatásra kizárólag a büntetőeljárás törvénynek a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzésre vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni. Az új Be. 200. §-a (1) bekezdésének b) és c) pontja biztosítja az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság számára bírói engedély alapján a távközlő hálózat útján továbbított közlések és a számítástechnikai rendszer útján továbbított vagy tárolt adatok megismerését és rögzítését. Az új Be. így az Egyezménynek megfelelően a legszélesebb körben teszi lehetővé a közlések kifürkészését, biztosítva a világháló lehallgatását is.

A távközlési szolgáltatók együttműködési kötelezettségének tartalmát a távközlési feladatokat ellátó szervezetek és a titkos információgyűjtésre felhatalmazott szervezetek együttműködésének rendjéről és szabályairól szóló 75/1998. (IV. 24.) kormányrendelet határozza meg. A kormányrendelet az Európai Unió Tanácsa által 1995. január 17-én elfogadott a távközlési hálózatok jogszerű lehallgatásáról szóló határozatának megfelelően biztosítja a közléshez kapcsolódó kísérő adatoknak a megkereső szervek rendelkezésére bocsátását. A kormányrendelet nem biztosítja a szolgáltató és a magyar bírói engedéllyel rendelkező külföldi hatóság közötti közvetlen kapcsolat lehetőségét, így ezt a kérdést az Egyezmény rendelkezéseire is figyelemmel – amely a kapcsolattartást nem szűkíti le az igazságügyi hatóságok körére – szabályozni kell. A külföldi hatósággal történő közvetlen kapcsolat például elkerülhetetlen az Egyezmény 19. cikke alatt meghatározott jogsegély esetében, amikor a megkeresett tagállam közvetlenül biztosítja a hozzáférést a végponthoz, földi állomáshoz.

A távközlő hálózatok lehallgatásával kapcsolatos állami és szolgálati titkok, valamint a magántitok védelmére figyelemmel mindenképpen indokolt a megalkotásra kerülő törvényben részletesen szabályozni a távközlő hálózat lehallgatására vonatkozó megkeresés alaki és tartalmi kellekeit, teljesítésének feltételeit. A bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény szabályozási megoldásához hasonlóan indokolt nemcsak a távközlő hálózatok lehallgatására vonatkozóan, hanem a titkos adatszerzés teljes körében szabályozni a tárgykört. Indokolt ebben az esetben is biztosítani az ügyészségek és a bíróságok közötti közvetlen kapcsolattartás lehetőségét.

A hét minden napján, éjjel-nappal működő kapcsolattartási pont meghatározása kapcsán indokolt megfontolni a NEBEK-vel szemben a Legfőbb Ügyészség kijelölését.

Világosan el kell tehát határolni az új törvényben, hogy az igazságügyi együttműködés egyes formáit szabályozó törvény rendelkezéseit kell alkalmazni a büntetőeljárás keretében történő titkos adatszerzés, távközlő hálózat lehallgatására irányuló megkeresés esetén, míg az ezt megelőzően, a bűnügyi felderítés keretében alkalmazott titkos információgyűjtés kapcsán a 2002. évi LIV. törvénynek a szabályait kell figyelembe venni. Az utóbbi törvény ugyanis nem rendelkezik kifejezetten arról, hogy ez az együttműködési forma csak a felderítési szakban alkalmazható – erre csak elnevezése „információgyűjtés” és az indokolás utal –, ugyanakkor a törvényben hivatkozott Rtv. szakasz a rendőrség bűnüldözési célú tevékenységére vonatkozik.

Még egy kérdést meg kell oldani, amelyről bár az Egyezmény nem rendelkezik kifejezetten, de problémaként merülhet fel az uniós tagállamokkal való bűnügyi együttműködés terén. A 75/1998. (IV. 24.) kormányrendelet a titkos információgyűjtésre vonatkozó megkeresés végrehajtására – függetlenül az eljárás jellegétől, az azt igénylő szervtől – minden esetben kizárólagos jelleggel a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatot jogosítja fel. Adott esetben zavarhatja a külföldi igazságügyi hatóságokat, hogy a bűnügyi együttműködés keretében a polgári titkosszolgálatok körébe tartozó szervvel kell kapcsolatba lépniük. A problémával kapcsolatban felvetődhet megoldásként a nemzetbiztonsági szakszolgálat monopolhelyzetének megszüntetése, ez azonban jelentős költségkihatású tárgyi-személyi fejlesztéseket tenne szükségessé a titkos információgyűjtésre jogosult nyomozó hatóságoknál.⁶²

V. Kiegészítő Jegyzőkönyv

Az Európai Unió tagállamai 2001. október 16-án elfogadták az Európai Unióról szóló szerződés 34. cikke szerinti létrehozott, az Európai Unió tagállamai közötti kölcsönös bűnügyi jogsegélyegyezménynek a Kiegészítő Jegyzőkönyvét. A Jegyzőkönyv rendelkezéseinek részletes ismertetésében a terjedelmi korlátok miatt nem kívánok belemenni.

A Kiegészítő Jegyzőkönyv a bankszámlákkal kapcsolatos adatok, a bankszámla forgalommal kapcsolatos adatoknak a bűnügyi együttműködés keretében történő megküldését rendezi. Önálló intézkedésként vezeti be a bankszámla forgalmának folyamatos nyomon követését.

Az Nbjt. 61. §-a lehetővé teszi – általános megfogalmazása révén – ezen új megkeresések teljesítését is. A Kiegészítő Jegyzőkönyv is a közvetlen kapcsolattartás alapján áll, így adott esetben ezek az intézkedések az információcserére vonatkozó rendelkezések körében is szabályozhatók, természetesen a titokvédelmi szabályokra figyelemmel.

Az új Be. is lehetővé teszi ilyen tárgyú megkeresések teljesítését. Az új Be. 178/A. §-ának (1) bekezdése szerint a nyomozás elrendelését követően az ügyész, illetőleg az ügyész jóváhagyásával a nyomozó hatóság a megkeresésre vonatkozó szabályok szerint – ha ez az ügy jellege miatt szükséges – a gyanúsítottól (feljelentettől, illetőleg az elkövetéssel gyanúsítható személyről) a tényállás felderítése érdekében adatok szolgáltatását igényelheti az adóhatóságtól, a hírközlési szolgáltatást nyújtó szervezettől, az

⁶² Vö. EÖRDÖGH ÁRPÁD: Az Európai unióhoz való csatlakozás várható előnyei és hátrányai a szervezett bűnözés és az ellen történő fellépés területén. *Collega*, 1998/6. szám 28. p.

egészségügyi és a hozzá kapcsolódó adatot kezelő szervtől, továbbá a banktitoknak, értékpapírtitoknak, pénztártitoknak és egyéb üzleti titoknak minősülő adatot kezelő szervtől. A nyomozó hatóság a közúti közlekedési nyilvántartásból és az ingatlan-nyilvántartásból az ügyész jóváhagyása nélkül is igényelheti adatok szolgáltatását. Az adatszolgáltatás nem tagadható meg.” A Kiegészítő jegyzőkönyvben foglalt intézkedések alkalmazása tehát nem teszi szükségessé a magyar jogi szabályozás módosítását.

VI. Zárzó

Az Egyezmény rendelkezéseinek a fentebb kifejtettek fényében a jövőben igen fontos szerep jut a bűnügyi jogsegély területén a klasszikus alapelvek fokozatos felváltásában, az új együttműködési formák alapjainak megteremtésében. A közvetlen kapcsolattartás, az iratok közvetlen kézbesítése mind-mind olyan rendelkezés, amely az eljárási jogsegély meggyorsítását, az együttműködés egyszerűsítését szolgálják. Az Egyezmény ugyanakkor lehetővé teszi a modern információs technika eredményeinek, eszközeinek a bűnügyi együttműködés területén történő felhasználását. A rendőri együttműködés sajátos intézményeinek az igazságügyi együttműködés területére beemelésével szintén a bűnügyi jogsegély egyszerűsítését, gyorsabbá, hatékonyabbá tételét tűzte ki célul.

Az Egyezmény hazánkat is az Európai Unió tagállamaihoz hasonlóan az eddigi jogsegélygyakorlatot megváltoztató, a jogi alapok módosítását szükségessé tevő kihívás elé állította. A feladat nagyságát jelzi az a tény is, hogy eddig csak két állam, Portugália és Spanyolország ratifikálta az Egyezményt, azaz teremtette meg a belső jog összhangját a konvenció rendelkezéseivel.

Irodalom

- DR. FARKAS ÁKOS: *Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban*. Osiris Kiadó Budapest, 2001.
- DR. FARKAS ÁKOS: A büntetőjogi együttműködés néhány problémája az Európai Unióban. *Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok*, Budapest, 2000. XXXVII. kötet, 65–75. p.
- DR. FARKAS ÁKOS: A büntetőjogi együttműködés sajátosságai az Európai Unióban. *Jogtudományi Közlöny*, 1999/9. szám, 383–392. p.
- EÖRDÖGH ÁRPÁD: Az Európai unióhoz való csatlakozás várható előnyei és hátrányai a szervezett bűnözés és az ellen történő fellépés területén. *Collega*, 1998/6. szám 24–28. p.
- EÖRDÖGH ÁRPÁD: Rendőri együttműködés a szervezett bűnözés elleni fellépésben. *Collega*, 1998/6. szám 29–34. p.
- HANS-JÖRG ALBRECHT: A büntetőjog európaizálása és a belső biztonság Európában. *Belügyi Szemle*, 2000/3. 17–41. p.
- DR. HOLÉ KATALIN: Bűnügyi Együttműködés Európában. *Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok*, 1999. XXXVI. kötet, 273–283. p.
- DR. HOLÉ KATALIN: Bűnügyi együttműködés Európában. *Collega*, 1998/4. szám, 11–15. p.
- DR. HOLÉ KATALIN: Büntető anyagi és eljárási jogunk, valamint az Európai Unió kívánalmai. *Magyar Jog*, 2003/3. szám, 140–146. p.
- KISS ANNA: Corpus Juris. A büntetőeljárás egységes szabályai az Európai unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények esetén. *Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok*, Budapest, 1998. XXXV. kötet, 297–315. p.
- DR. LÉVAI ILONA: Corpus Juris Europae, európai büntetőjog és ügyészség az Európai Unió pénzügyi érdekei védelmére. *Európai Tükör*, 1998/4. szám, 65–91. p.
- DR. LIGETI KATALIN: Az Európai Közösség büntetőjoga. *Állam- és Jogtudomány*, XXXIX. évfolyam 1998., 331–362. p.
- DR. LIGETI KATALIN: A nemzetközi bűnügyi együttműködés az Európai Unióban. *Magyar Tudományos Akadémia, N 15. Közlemények*, Budapest 2001.
- MASIKA EDIT – HARMATI GERGELY: *Egységes belbiztonsági és jogi térség Európában. Bel- és igazságügyi együttműködés az Európai Unióban*. Miniszterelnöki Hivatal Integrációs Stratégiai Munkacsoportja, Budapest 1999.
- TUNG-LAI MARGUE: La coopération en matière de prévention et de lutte contre le crime dans le cadre du nouveau troisième pilier. *Revue du Droit de l'Union Européenne*, 4/2000., 729–747. p.
- M. NYITRAI PÉTER: *Nemzetközi bűnügyi jogsegély Európában*. KJK-Kerszöv, Budapest 2002.
- SIEBER EDIT: Az Európai Unió bel- és igazságügyi együttműködését szabályozó „acquis communautaire” I.-II. *Európai Tükör*, 1996. október, 46–51 p. és 1996. december, 60–70. p.
- SIEBER EDIT: Magyarország csatlakozása az Európai Unió bel- és igazságügyi együttműködéséhez és a Schengeni egyezményhez. *Európai Tükör*, 1996/1. szám 5–18. ö.
- SIMONNÉ BERTA KRISZTINA: A bel- és igazságügyi együttműködés az európai integráció folyamatában. *Belügyi Szemle*, 2000. 3. szám, 42–48. p.

JÜRGEN STORBECK: A szabadság, biztonság és igazságosság övezete. *Belügyi Szemle*, 2000. 3. szám, 3–16. p.

DR. FRITZ ZEDER: A büntetőjogi együttműködés jogi aktusai az Európai Unióban és azok államon belüli átültetése. *Magyar Jog* 1999/11. szám 683. p.

JÓZSEF VILLÁNYI

LES TÂCHES LÉGISLATIVES LIÉES À LA CONVENTION RELATIVE À L'ENTRAIDE JUDICIAIRE EN MATIÈRE PÉNALE DE L'UNION EUROPÉENNE

(Resume)

La Convention relative à l'entraide judiciaire en matière pénale entre les états membres de l'Union européenne (ci-après dénommée: „la Convention”) a été établie par le Conseil, et signée par tous les états membres le 29 mai 2000. La Convention est la première en la matière à avoir été adoptée après l'entrée en vigueur du traité sur l'Union européenne (Traité de Maastricht). Le premier objectif de cette convention vise à améliorer la coopération judiciaire en développant et en modernisant les dispositions existantes en matière d'entraide, principalement en étendant les cas où l'entraide judiciaire peut être demandée, et en facilitant par toute une série de mesures le fonctionnement de l'entraide, qui sera à la fois plus rapide, plus souple et, partant, plus efficace.

Le décret gouvernemental 2072/2003. (IV. 9.) sur le programme de l'harmonisation juridique prévoit à 2003 l'obligation de la transposition des disposition de la Convention dans le droit hongrois. Le Ministère de la Justice doit donc élaborer cette année un projet de loi pour garantir la conformité entière aux normes de la Convention. Cet essai cherche à faire connaître les dispositions de la Convention, et – en présentant les normes juridiques hongrois en vigueur – donner une analyse complexe sur les tâche législatives à réaliser pour se conformer aux obligations de la Convention.

Le législateur hongrois doit établir les fondements juridiques des différentes institutions dans le domaine de l'entraide judiciaire en matière pénale. La Convention établit la règle générale selon laquelle les pièces de procédure pénale doivent être envoyées directement par la voie postale par un état membre à une personne se trouvant sur le territoire d'un autre état membre. La Convention exige que les demandes d'entraide entre les états membres et les communications concernant les échanges spontanés d'informations soient transmises directement entre les autorités judiciaires compétentes, et qu'il y soit répondu par la même voie. La Convention permet aux autorités compétentes des états membres, sans qu'il soit nécessaire de formuler une demande d'entraide, d'échanger directement des informations concernant des faits pénalement punissables, et des procédures en cours.

Le législateur hongrois doit élaborer des dispositions nouvelles – conformément avec celles de la Convention – prévoyant que des demandes d'entraide peuvent être

présentées (ou exécutées) dans le but de mettre des objets obtenus par des moyens illicites à la disposition de l'État membre requérant en vue de leur restitution à leur propriétaire légitime. La Convention nécessite d'introduire dans le système juridique hongrois des règles concernant le transfèrement temporaire de personnes détenues aux fins d'une instruction. La Convention prévoit les règles relatives aux demandes d'audition d'experts, de témoins et de personnes poursuivies pénalement par vidéoconférence et par téléconférence ainsi qu'au déroulement de ces auditions. La Convention prévoit les dispositions relatives aux livraisons surveillées et aux enquêtes discrètes. La Convention fixe les conditions dans lesquelles une institution nouvelle: l'équipe commune d'enquête doit être créée, et la manière dont elles s'acquitteront de leurs tâches. Le législateur hongrois doit élaborer les dispositions détaillées de de l'interception internationale des télécommunications réalisée dans le cadre de l'entraide judiciaire.